

DE PIONIER

Boek II

**Hendrikus Mathijs Konings
1759-1820**

Pionier

Een mens die een leeg of bijna leeg gebied koloniseert. Hij moet zijn weg vinden zonder gebruik te kunnen maken van de opleiding en begeleiding door een voorganger. Het werk van een pionier is erg belangrijk omdat het gebaseerd is op de verwachting dat zijn nakomelingen met succes zullen wortelen. Daarvoor worden tegenslagen en mislukkingen op de koop toe genomen.

**Zaltbommel
december 2022
Ad Konings**

DE JEUGDJAREN VAN HENDRIK MATHIJS

Hendrik Mathijs Konings wordt geboren op 21 januari 1759 te Tilburg in de wijk Westheijkant. Hij is enig kind en wordt vernoemd naar zijn grootvader Hendrikus Koninckx uit Genk. Zijn vader Mathijs overlijdt in 1764 op 37-jarige leeftijd, na een kort leven en een kort huwelijk. Hendrik is dan ruim 4 jaar oud.

In Tilburg of directe omgeving woont verder helemaal geen familie van vaderskant. Die woont in het verre Genk. Zijn moeder komt uit het nabijgelegen Loon op Zand, waar een groot deel van haar familie woont. Oom Hendrik Bijs-teren is zijn voogd. Maar of Hendrik zijn voogd vaak ziet is onbekend. Hij zal zijn contacten vooral in de directe omgeving moeten zoeken.

Moeder Anna trouwt een jaar na het overlijden van haar man met Cornelis Arnoldus de Rooij die al enige tijd weduwnaar is. Hij heeft twee zonen die bijna volwassen zijn. De Rooij woont ook in Noord-Tilburg, adres Stokhasselt 53. Anna en Hendrik trekken in bij Cornelis. Maar Anna laat eerst officieel vastleggen, dat Cornelis samen met de voogd van Hendrik zal zorgdragen voor de huisvesting, voeding, kleding en opvoeding van zijn stiefzoon tot hij volwassen is. Dat blijkt duidelijk uit de akte van 5 mei 1765, die daags voor haar huwelijk met Cornelis de Rooij wordt opgemaakt. Bij gebrek aan concrete informatie nemen we aan dat Hendrik en zijn moeder bij Cornelis de Rooij aan de Stokhasselt nr. 53 gaan wonen, want op datzelfde adres overlijdt Cornelis de Rooij in 1808.

Testament

Alles wat Adriana aan roerende goederen bezit, wil ze voorbestemmen voor haar kind en de kinderen die in de toekomst geboren zullen worden. Ook het vadersdeel wat

haar zal toekomen bestemt ze voor Hendrik en haar toekomstige kinderen.

Want Adriana is pas 36 jaar en natuurlijk rekent ze er op dat zij in haar nieuwe huwelijk nog kinderen zal krijgen. Tot haar teleurstelling blijft Hendrik enig kind.

We vermelden de letterlijke tekst zodat we van nabij ervaren met welke zorgvuldigheid Adriana voor haar kinderen wil zorgen. Hier en daar ontbreken enkele onleesbare woorden, maar de bedoelingen van Adriana zijn duidelijk.

Alsoo Adriana Huijbert Bijsteren, laatst weduwe van wijlen Matthijs Conincx bij welke sij egtelijck geprocureert heeft een kint met naame Hendrik out ses jaaren of te omtrent 't is nu sulx dat deselve naar wederom ten anderen Huwelijck begeven wil met Cornelis de Rooij derhalve soude sij ingevolge costume locaal verobligeert weesen met haar kint af te deelen maar gemerckt sij geene erfgoederen is hebbende en op heeden voor Heeren Scheepenen alhier heeft staat ende inventaris met (...) der haars meubelaire en andere roerende goederen waar bij komt te blijcken dat haare (...) meubelaire en andere goederen komen te (...) eene somme van hondert ses en dertig gulden, dertien stuijversen aan de lastige loopende schulden eene breeder op voorsz inventaris vermelt allent welke klaar komt te blijcken dat de erfdeeling hier niet wel plaats kan grijpen om het welcke voor te komen soo sijn op heeden voor (...) gekomen en de gecompareert den voorn. Cornelis Arnoldus de Rooij en Adriana Huijbert Bijsteren Bruidegom en Bruid ter Eenre, Herndrik Goossens als Toesiender over het minderjarig kint ter andere seijde dewelcke verklaarde met den anderen aangegaan en gemaakt te hebben een minnelyck en de vriendelyck accoort-contract en de Transactie in maniere als volgt;

Te weeten dat de eerste van de Tweede comparanten hebben aangenoomen het voorsz. Kint op te brengen ende te alimenteeren in cost en de drank kleeding tot het selve sal gekoomen weesen tot mondige dagen, huwelijk ofte (...) ende als dan aan hetselve uyt te keren eene somme van Tien guldens waar voor sij eerste comparanten sullen hebbende in vollen vryen eigendom blijven behouden de voorschrevene meubelaire en andere roerende goederen mits betaalende de lastige loopende schulden boedels geene uytgesondert.

Verder is geconditioneerd dat naa doode van haar beijden eerste comparanten alle hunne als dan naar te latene goederen egalijck sullen gepart ende gedeelt worden soowel bij het voors: voor als de in deesen Huwelijckte verweckene nakinderen en capitatum hoeft voor hoeft uytge-noomen dat het voorn: voor ende te verweckene nakinderen ider voor haar te behouden sullen de erfgoederen van haare vaders zeijden aan te sterven alle welke comen en reminiteerende en verbindende.

Het is onduidelijk op welke leeftijd Hendrik “tot mondige dagen” zal zijn gekomen. Zeer waarschijnlijk is dat op het moment dat hij in ondertrouw gaat.

Wanneer zijn moeder overlijdt, is niet bekend. We komen haar voor het laatst tegen in de geboorteakte van haar eerste kleinkind Mathijs, dat op 1 mei 1781 wordt geboren. Anna is dan een jonge oma van bijna 53 jaar oud. Verder ontbreekt elk spoor van haar. Als zijn stiefvader op 23 juli 1808 in zijn eigen huis, Stokhasselt 53 overlijdt. Is hij 73 jaar en weduwnaar. Zijn vrouw Anna is dan dus al overleden.

Ondanks alle inspanningen is het niet gelukt te achterhalen wat de familiale achtergronden zijn van Cornelis Arnoldus de Rooij. Er is geen enkele twijfel mogelijk: de Rooij is een echte Tilburgse naam. De voornaam Cornelis komt overvloedig voor. De combinatie Cornelis Arnoldus is echter zeer zeldzaam. We vinden uiteindelijk zijn trouwakte, de datum waarop hij is begraven en ook een akte uit 1782, opgemaakt door notaris Johan Adriaan van Meurs Jz. Senior.

In deze akte getuigt ene Cornelis Arnoldus de Rooij samen met zijn burens Janse Peijnenburg en Jan Paridaans onder ede, dat hun buurman Jan Baptist Jansen geen gevaar voor zichzelf en de samenleving meer is. Zij kunnen daar goed over oordelen omdat ze Jan Baptist Jansen zeer regelmatig zien, soms wel drie keer per dag. Buurman Jansen werd ongeveer 10 jaar lang verpleegd omdat hij in die periode van zijn zinnen was beroofd. Daar is nu geen sprake meer van. Hij is niet tot last en het is niet nodig om maatregelen te nemen om te voorkomen dat hij onheil zal stichten.

Sto(c)khasselt

Hendrik gaat als kleuter bij zijn stiefvader wonen en brengt zijn hele verdere leven in “De Stokhasselt” door, een dun bevolkt agrarisch gebied in het noorden van Tilburg. In 1880 kent de Stokhasselt slechts 593 bewoners. De meest aannemelijke verklaring voor de naam “Stockhasselt” is: een ontginningsnederzetting vanuit de Hasselt ontstaan door het rooien van bos. Vanaf de ontginningswegen worden stukken bos gekapt en ontstaan er akkers aan weerszijden van de weg. Bij de akkers worden huizen en boerderijen gebouwd en ontstaat er een z.g. lintbebou-

wing. Het voornaamste deel van het gebied wordt gevormd door de Stockhasseltschestraet met aan beide zijden de Stockhasseltse Ackeren, die de hoofdverbinding is tussen Hasselt en Stockhasselt.

In 1387 worden Tilburg, Goirle en Drunen in leen gegeven aan Pauwels van Haestrecht, ambtelijk functionaris van de hertog van Brabant. Er wordt een schout aangesteld voor bestuurlijke zaken, de ordehandhaving en het plegen van rechtspraak. De bestrijding van diefstal en landloperij zijn, naast het innen van cijns belangrijke taken.

Op 14 juli 1602 nemen schout en schepenen samen met de leenheer het besluit de vertegenwoordiging vanuit de bevolking formeel te regelen. Er worden 11 herdgangen onderscheiden en vanuit elke herdgang worden twee personen gekozen om in te spreken. In de 17de eeuw wordt de Heijsijde gesplitst in Oostheijkant en Westheijkant.

Een microwereld

De boerderijen staan in plukjes bij elkaar alsof ze bij elkaar steun zoeken tegen de eenzaamheid. Ze vormen minuscule buurtschapjes waarbinnen de bewoners op een intensieve wijze op elkaar betrokken zijn. Je hebt elkaar nodig om te overleven. Een van de buurtschapjes wordt gevormd door de drie families Willemse, Konings en Van Poppel, die onderling nauwe familiebanden aangaan. We zullen nog nader met deze families kennismaken. Aan de hand van de adresgegevens uit geraadpleegde akten heb ik het volgende overzicht gemaakt:

Stokhasselt 636:

Hier wonen vanaf 1810 Henricus Van Poppel en zijn vrouw Adriana Peters. Dit is Henricus' ouderlijke huis.

Stokhasselt 642:

Wordt bewoond door het gezin van Justinus Willemse, zijn vrouw Maria Jacobs en hun kinderen.

Stokhasselt 643

Hier wonen Hendrik Konings en Maria Putters.

Stokhasselt 694

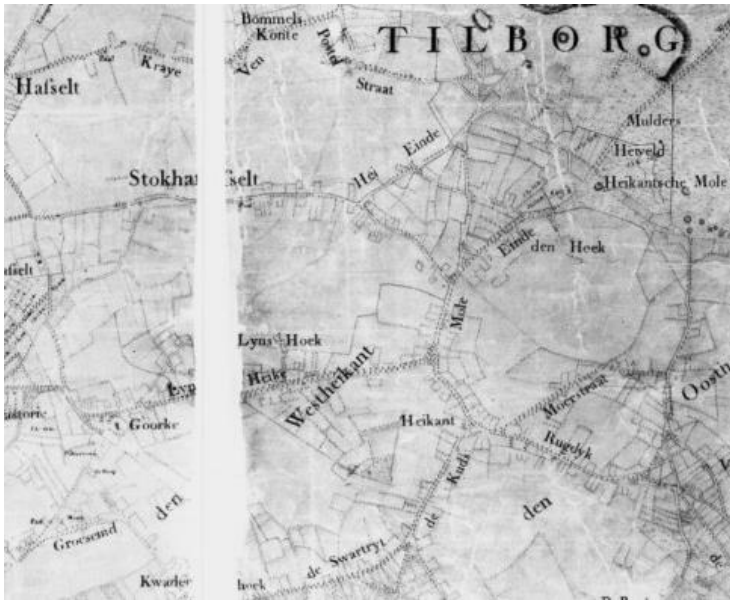
Op dit adres woont Jan Konings, de tweede zoon van Hendrik met zijn vrouw. Jan verhuist later met zijn gezin naar nr. 643, het huis van moeder Maria Putters.

Familienetwerk

Hendrik zal met tevredenheid terugkijken op het relatienetwerk dat tussen de families ontstaat. Voor hem is het een compensatie voor de familie die hij zelf moet missen.

- Jan, zijn jongste zoon trouwt met Johanna Willemse, een dochter van buurman Justinus Willemse en zijn vrouw Maria Jacobs. Peter van Poppel, zoon van buurman Hendrik Van Poppel en Adriana Peters trouwt met kleindochter Cornelia, de jongste dochter van zijn zoon Jan.
- Enkele jaren na het overlijden van Hendrik van Poppel, hertouwt zijn zoon Jan met zijn buurvrouw Adriana Peters, weduwe van Poppel.
- In de nabijgelegen herdgang Hasselt woont zijn oudste zoon Mathijs, met zijn vrouw Petronella de Bekker. Haar broer Peter trouwt met Barbara Willems. Barbara is de zus van Johanna Willems, de vrouw van zijn zoon Jan.
- De ouders van zijn schoondochter Petronella zijn Govert de Bekker en Cornelia Jan Willemse. Cornelia Jan Willems is de zus van Justinus Willemse.

Op deze kaart van Zijnen uit 1760 zijn de herdgangen in het noorden van Tilburg te zien. Linksboven een deel van de Hasselt, Links boven het midden de Stockhasselt, in het midden de Westheijkant en rechts de Oostheijkant.

Er hangt verandering in de lucht

De periode 1759-1780 is een rustige periode. Het leven kabbelt vredig voort in de dunbevolkte herdgang Stokhasselt. Hendrik leert spelenderwijs het vak van boer en wever. Net als zijn vader gaat hij niet naar school. Hij hoeft toch niet te kunnen lezen en schrijven om een goede boer te worden? Dit is een uiting van conservatief, kortzichtig gedrag. Schoonzus Petronella de Bekker, de vrouw van zijn broer Mathijs, blijkt wel te kunnen lezen en schrijven. Maar er zijn veranderingen op til. Het is de vraag of de voortekenen ook in volle omvang doordringen tot de geïsoleerde buurtschappen aan de rand van Tilburg.

In 1763 komt de Tilburgse bevolking in opstand tegen de autoritaire manier waarop Gijsbertus Van Hogendorp, Heer van Tilburg, zich brutaal 42 ha gemeenschapsgrond toe-eigent, omdat hij een privé-landgoed wil aanleggen. Het dorpsbestuur richt zich met een klachtschrift tot de Staten-Generaal in Den Haag en krijgt gelijk. De zaak wordt in goed overleg geschikt. Van Hogendorp stort een geldbedrag in de dorpskas.

De kerk merkt dat de gelovigen zich niet alles meer laten gezeggen. Er zijn mondige gelovigen die zelf wel uitmaken wat sociaal mag en wat niet mag. Op Vastenavond voert een toneelgroep, ondanks het scherpe verbod van de geestelijkheid, toch een komedie op. Er zijn ook andere tekenen van de naderende vooruitgang en vernieuwing. Michiel van Bommel bouwt de eerste moderne textiel fabriek van Tilburg aan de Nieuwe Dijk (Zwijsenstraat.) De bestrating van de Steenweg (de huidige Heuvelstraat) wordt vernieuwd. Er wordt een "*leesgezelschap*" opgericht en er komt een postdienst per diligence met Breda en Den Bosch. Kortom: de wereld gaat open en Tilburg wordt langzaam mondiger.

Hendrik krijgt verkering met Maria Putters

Vanaf het overlijden van zijn vader in 1764, is Hendrik net als eerder zijn vader, de enige Konincx uit Genk woonachtig in Tilburg. Het is dan ook niet vreemd dat hij kennis krijgt aan een meisje uit Lommel, dat ook via immigratie met haar ouders in Hilvarenbeek terecht is gekomen. Zal de vertrouwde Limburgse tongval hun wederzijdse aandacht hebben getrokken? We vermoeden dat Maria ook in Tilburg werkzaam is wanneer ze Hendrik ontmoet.

Dat schijnt te kloppen. Op haar trouwdag, september 1780, verklaart Maria Elisabeth tegen de ambtenaar van

de burgerlijke stand, dat ze al 9 jaar in Tilburg woont. Maria verhuisde dus op haar 16^e naar Tilburg. Het is zeer waarschijnlijk dat ze in die periode als dienstbode of meid inwonend is geweest bij (boeren) families. Het is in die tijd algemeen gebruik dat meisjes die thuis niet dringend nodig zijn, gaan werken bij een boer of burgergezin om het huishouden en het boerenwerk te leren en geld te verdienen voor thuis. Omdat haar oudste zus Helena het huishouden in Hilvarenbeek bestiert, kan Maria een betrekking aannemen en wat bijverdienen voor het gezin..

Dezelfde bakermat

Lommel en Genk liggen beide in het Belgisch-Limburgse deel van de Kempen. In het boek "*Van Limes tot Limburg*" beschrijf ik o.a. beknopt de ontstaansgeschiedenis van Limburg, zowel Nederlands-Limburg als Belgisch-Limburg. De historische feiten leren ons dat de naam "Limburg" omgeven is door een veelvoud van mystificaties en misverstanden.

Sinds de vrede van Munster van 1648, is Lommel onderdeel van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Bij deze vrede wordt besloten dat het noordelijke deel van het vroegere hertogdom Brabant, inclusief de Meierij van 's Hertogenbosch waarvan Lommel deel uit maakt, aan de Republiek der Nederlanden wordt toegevoegd. Het komt onder rechtstreeks gezag van de Staten-Generaal van de Republiek en wordt daarom Generaliteitsland genoemd. Lommel lag eerst als een apart gebiedje van de Meierij, binnen de grenzen van het prinsdom Luik. Toen de Meierij en het prinsdom samen nog deel uitmaakten van de Spaanse (zuidelijke) Nederlanden, was de grens tussen beide gebieden slechts een historisch gegroeide binnengrens.

In 1648 wordt deze binnengrens echter de officiële staatsgrens en Lommel wordt van de ene dag op de andere omringd door buitenland. Staats-Brabant, inclusief Lommel, wordt een soort niemandsland tussen de Republiek boven de grote rivieren en de Spaanse Nederlanden.

Deze situatie zal duren tot de inval van de Fransen. Die zullen in 1795 door het uitvoeren van een grenscorrectie een eind maken aan deze wat vreemde grenssituatie. Lommel komt in 1819 bij het departement "*Beneden-Maas*". In ruil daarvoor wordt Luyksgestel toegevoegd aan het Nederlandse "*Departement van de Dommel*".

Als de Hollandse dominee Stephanus Hanewinkel tussen 1798-1799 Lommel bezoekt, beschrijft hij het dorp als "*het uiterste Dorp der Majorij, aan de grenzen van Luikerland, liggende rondom in zeer groote en wijd uitgestrekte heien*". Met het vredesverdrag van 1839 tussen Nederland en het kersverse koninkrijk België zal de ruil van Lommel en Luyksgestel uiteindelijk definitief worden geregeld.

De familie Putters

We denken terug aan onze ontdekkingstocht in het weekend van 2 april 2003. We vertrekken naar het streekmuseum "*Kempenland*" in Lommel voor een oriënterend onderzoek. We hebben namelijk informatie gekregen dat ook Hendrik Konings in Lommel is geboren en dat de families Putters en Konings beide uit Lommel stammen.

De familie Putters, soms ook de Poorter genoemd, blijkt reeds lange tijd in Lommel en omgeving te wonen. De naam Konings/Coninckx duikt pas rond 1750 op in de registers van Lommel. Dat zou er volgens onze toenmalige overwegingen op kunnen duiden dat rond midden 18^e

eeuw, de familie Coninckx van Genk naar Lommel verhuist. Maar die kans is heel klein. Bij eerder onderzoek in het Rijksarchief te Hasselt is daar immers niets van gebleken: er wordt helemaal niet naar Lommel verhuisd. We zitten waarschijnlijk op een doodlopend spoor.

Van Lommel naar Reusel

In het schepenboek van Lommel lezen we dat de familie Putters op 30 maart 1756 naar Reusel verhuist. Door de schepenen van Lommel is een acte opgemaakt met de volgende inhoud: "*Cornelis de Pooter geb. Lommel met Maria Martens echtel. Gaat wonen te Reusel 30 maart 1756.*" (Bron: Lommel Gichten I nr.10/1753, 14 juni – 4 mei 1762 folio 111).

Cornelis Putters en Martha Martens zijn beiden rond 1727 in Lommel geboren. Omdat Reusel, Lommel en Arendonk in die tijd een bestuurlijke eenheid vormen, kan er eigenlijk van een verhuizing "*binnen de gemeente*" worden gesproken. Op de verhuisdatum 30 maart 1756, bestaat het gezin uit vader en moeder en 2 kleine kinderen:

- Helena, de oudste is bijna 5 jaar,
- Maria-Elisabeth is net een jaar oud. Zij is op 2 januari 1755 in Lommel geboren en wordt de toekomstige echtgenote van onze voorvader Hendrik Konings
- Daags voor Kerstmis 1756 wordt zoon Gerardus geboren. (DBT Reusel inv.nr. 3.3 folio 53v)

Het gezin heeft het niet breed. Dat blijkt uit de borgbrief die vanuit Lommel wordt meegegeven voor het dorpsbestuur van Reusel.

Naar Hilvarenbeek

Zij wonen met zekerheid tot midden 1767 in Reusel. Dat

is af te leiden uit de geboorteakte van hun jongste kind Petrus. Na die datum vertrekt het gezin naar Hilvarenbeek. Wanneer ze zich precies in Hilvarenbeek vestigen hebben we niet kunnen achterhalen, ondanks een serieuze zoektocht in de archieven van Hilvarenbeek en Reusel en algemene bronnen.

Gezin Putters

Uiteindelijk krijgen Cornelis Putters en Maria Martens 8 kinderen, waarvan er twee op jonge leeftijd overlijden.

1. Helena Cornelia Putters

Helena wordt in 1751 geboren in Lommel en overlijdt in 1786. Ze trouwt op 2 april 1783 te Hilvarenbeek met Huijbert de Brouwer. Op 13 november 1785 wordt een zoon geboren: Petrus. Zus Maria-Elisabeth, de vrouw van Hendrik Konings, en Kees de Brouwer, broer van Huijbert, zijn de doopouders van het kind. *Baptizatus est Petrus filius Hubert de Brouwer & Helena Putters. Conjug. Susc: Cornelius de Brouwer & Maria Putters* (DTB Hilvarenbeek 1587-1838. Doopboek pag. 49).

Petrus blijkt niet het eerste kind van Helena en Huijbert te zijn. Anderhalf jaar eerder, op 1 juni 1784 werd er nog een kind dood geboren. Het werd naamloos begraven.

Helena overlijdt

Helena overlijdt op 5 april 1786, als Peter nog geen 5 maanden oud is. Huijbert blijft alleen achter met een baby. We kunnen nu niet overgaan tot de orde van de dag. We willen eerst weten hoe het met de moederloze kleine Petrus en zijn vader vergaat.

Petertje wordt zonder twijfel liefdevol opgevangen door familie in Hilvarenbeek, terwijl Huijbert zijn werk doet en op zoek gaat naar een moeder voor zijn kind en een nieuwe vrouw in zijn leven. We gaan er van uit dat Huijbert snel hertrouwt, want wat moet een alleenstaande, werkende

vader beginnen met een baby van een paar maanden oud? Huijbert hertrouwt inderdaad, zelfs meerdere malen. Onze aandacht wordt getrokken door een mededeling op pag. 4 van het register van overledenen van Hilvarenbeek, Diessen, Riel en Westelbeers over de periode 1806-1810. We lezen dat op 20 december 1806 ene Huijbert de Brouwer wordt begraven: **“nalatende van zijn eerste huwelijk een kind, van zijn tweede een kind en van zijn derde huwelijk vier kinderen”**

Is dit Huijbert *Adriaan* de Brouwer, de vader van Peter? We gaan op zoek. Huijbert Adriaan is een combinatie van voornamen die ons snel op het juiste pad zet. Op 4 april 1788 trouwt Huijbert te Hilvarenbeek voor de kerk met Cornelia Adriana Gijsbrechts, op 20 april gevolgd door het wettelijke huwelijk. Zoon Peter is dan ruim 2,5 jaar oud. Hij heeft weer een moeder die hopelijk van hem houdt alsof hij haar eigen kind is. Een jaar later wordt zusje Adriana geboren.

In 1790 slaat het noodlot weer toe. Op 1 augustus wordt een jongetje geboren dat ook de naam Petrus krijgt. Maar bij de bevalling gaat er van alles mis. Moeder en kind overlijden: moeder Cornelia op 14 augustus, Petrus op 24 augustus. Weer is Huijbert weduwnaar, nu met twee kinderen: Peter van bijna 5 en Adriana van nog geen 2 jaar. Weer moet Huijbert op zoek naar een goede moeder voor zijn beide kinderen. Op 28 januari 1792 staat hij voor het altaar met zijn derde vrouw Gertrudis Dirk Brokken. Ook nu hopen we dat Gertrudis een goede moeder is voor haar stiefkinderen. Ze wil in ieder geval ook kinderen van haarzelf: tussen 1793 en 1802 wordt het gezin uitgebreid met nog 4 kinderen.

Peter, zoon uit het eerste huwelijk van Huijbert, wordt dagloner van beroep en woont zijn hele leven in Hilvarenbeek. Hij trouwt 7 mei 1809 met de 10 jaar oudere dorpsgenote Anna van Esch. Er worden 3 dochters geboren:

Digna Norberta (1810), Helena (1813) en Huberta (1815). Peter overlijdt in 1847 te Hilvarenbeek. Hij wordt 62 jaar. Anna overlijdt in 1853 op 75-jarige leeftijd.

2. Maria Putters

Op 10 augustus 1753, ruim 2,5 jaar voor de verhuizing naar Reusel wordt dochter Maria geboren en gedoopt te Lommel. Er zijn verder geen gegevens van haar bekend. Omdat de eerstvolgende dochter die geboren wordt ook Maria (Elisabeth) wordt genoemd, nemen we aan dat Maria kort na haar geboorte is overleden.

3. Maria Elisabeth Putters

Maria Elisabeth wordt op 2 januari 1755 in Lommel geboren. Op 24 september 1780 trouwt ze te Hilvarenbeek met Hendrikus Matthijs Konings. (Zie volgende hoofdstuk.)

4. Gerardus Putters

Gerardus wordt op 24 december 1756 te Reusel gedoopt. (Getuigen: Henricus Marien en Maria Theresia Jansen). Hij trouwt op 30 januari 1785 met Maria Coene te Loon op Zand. (Getuigen zijn: Petrus Coene en Petrus van Bilsen). Gerardus overlijdt op 12 mei 1834 te Hilvarenbeek. Hij wordt 78 jaar. Zijn neef Godefridus Putters, zoon van zijn jongste broer Peter, geeft het overlijden aan op het gemeentehuis. In de overlijdensakte (aktenr. 16) staat vermeld dat beide ouders in Reusel zijn overleden.

5. Johannes Putters

Jan wordt op 27 juni 1759 gedoopt te Reusel. (Getuigen: Joannes Driessen en Helena Martens). Omdat er in 1760 weer een jongetje met de naam Jan wordt geboren, is het waarschijnlijk dat de eerste Johannes uit 1759 over wie geen verdere gegevens beschikbaar zijn, vroegtijdig is gestorven.

6. Jan Putters

Jan wordt op 23 mei 1760 gedoopt te Reusel. Hij overlijdt als 74-jarige weduwnaar op 30 juli 1834 te Tilburg. "*Getuige bij overlijden is zijn neef Johannes Konings, landbouwer te Tilburg geboren rond 1783*". Kent Jan Konings zijn eigen geboortejaar niet precies? Jan Putters trouwt met Maria Kuijpers. Verdere gegevens over haar ontbreken. Uitgaande van het feit dat zijn *neef* getuige is van zijn overlijden en aangifte doet, mag worden aangenomen dat Jan waarschijnlijk geen kinderen had.

7. Elisabeth Putters

Elisabeth wordt in Reusel geboren, datum onbekend. Zij is woonachtig in Hilvarenbeek als zij een relatie krijgt met Marinus van Dongen. Hij wordt geboren in Oosterhout en woont in Drunen. Zij trouwen op 15 oktober 1798 te Hilvarenbeek en gaan in Drunen wonen. (Getuige: Hendrikus Conings, zwager bruid.)

Elisabeth laat een borgbrief na (een acte van indemniteit): ("acte van indemniteit 21.04.1800 Reusel. Plaats: Drunen. Instelling: Corpus. Opmerkingen/kinderen: gelicht 02.05. 1801".)

Op 17 april 1802 wordt dochter Helena Maria te Oosterhout geboren. (doopouders: Henricus Konings en Maria Putters)

8. Petrus

Petrus wordt op 18 juni 1767 te Reusel gedoopt. (Peetouders zijn: Jan Hurckmans en Margarita Baijens). Hij trouwt op 18 februari 1798 te Diessen met Maria Catharina Verkuijlen Zij wordt rond 1772 te Diessen wordt geboren. Getuigen bij het huwelijk zijn Cornelis Ansems en Jan van de Bergh. Peter overlijdt 8 december 1842 op 76-jarige leeftijd te Hilvarenbeek (akte 33). Zijn vrouw overlijdt op 22 november 1836 op 60-jarige leeftijd in Hilvarenbeek (akte

38). Zij krijgen slechts een kind, een zoon Godefridus. Hij wordt geboren te Diessen op 4 november 1798. Goof trouwt in 1825 met landbouwster Johanna Maria de Laat. (*1804 Diessen) Hij overlijdt op 14.08.1863 te Diessen. (Bron: BS Diessen Overlijdensregister 1863 akte10) Godefridus en Joanna de Laat krijgen 7 kinderen:
23.06.1825 Henricus. + 16.04.1833, 8 jaar oud.
01.10.1827 Johanna Maria
07.06.1830 Peter
01.04.1833 Cornelis
13.10.1835 Clasina
11.05.1838 Henricus
10.09.1840 Maria Catharina

Wanneer broer Gerard zijn einde voelt naderen trekt hij van Reusel naar Hilvarenbeek waar hij op 11 mei 1834 overlijdt. In de akte van overlijden (nr. 16) lezen we dat zijn ouders Cornelis Putters en Martha *Putters* (moet Martens zijn), *beiden in Reusel zijn overleden*. Dat wil zeggen dat de kinderen vermoedelijk zonder hun ouders naar Hilvarenbeek e.o. zijn verhuisd.

Het verbaast ons dat moeder Putters niet op de trouwerij van haar dochter Maria met Hendrik Konings aanwezig is. Waarschijnlijk was zij slecht ter been en was de afstand Reusel-Tilburg te ver. Dat is mogelijk de verklaring waarom zij tijdens de eerdere huwelijksluiting van haar dochter Elisabeth Putters en Marius van Dongen in 1798 ook niet aanwezig was. Schoonzoon Hendrik Konings werd door haar gemachtigd om officieel namens haar toestemming te geven voor het huwelijk.

HUWELIJK HENDRIK KONINGS EN MARIA PUTTERS

Hoe Hendrik en Maria elkaar hebben ontmoet is niet bekend. Maar toen ze elkaar hoorden praten herkenden ze meteen dezelfde vertrouwde zuidelijke tongval. Als Hendrik besluit te trouwen heeft hij het volgende geërfd:

- de erfenis van grootvader Bijsteren, ongeveer 210 euro
- de erfenis van zijn grootvader Hendrik Coninx uit Genk, ongeveer 94 euro
- de erfenis van zijn moeder, ongeveer 710 euro
- misschien wat geld/goederen van zijn stiefvader

Een aardig bedrag dat goed van pas komt als je zonder ouders en broers en zussen, als eerste Tilburger uit de familie, voor de opdracht staat je definitief te wortelen in de schrale grond van een dunbevolkt ontginningsgebied in het noorden van Tilburg.

Ze trouwen op 24 september 1780 te Tilburg in de kerk van 't Goirke. Hendrik is dan volgens onze berekening 21 jaar oud, Maria is 25 jaar oud. We geven de letterlijke tekst van de trouwakte die bij het sluiten van het wettelijk huwelijk is opgemaakt.

Den 9^e september 1780

Sijn getrouwt

Hendrik Matthijs Konings J.M: geboren alhier te Tilborg, en wonende alhier aan de Hasselt Met Maria Elisabeth Putters J.D. geboren te Lommel en wonende alhier te Tilborg als voor. De bruidegom verklaarde 23 jaar oud en altijd roomsch geweest te zijn, geassisteert met zijn vader Mathijs Hendrikus Konings die in 't huwelijk consenteerde en 't overige medegetuigde. De bruid verklaarde 25 jaar oud en altijd roomsch geweest te zijn, had alhier negen

jaren gewoond geassisteerd met Wouter Goossen Tielemans, die instond voor 't consent van de vader en 't overige medegetuigde.

Toegevoegd in ander handschrift: *Bovenstaande Bruidgom en Bruid getrouwdt den 24^e september 1780. De trouwbrief overgegeven.*”

(Bron: 15 DTB Tilburg Goirle 1600-1810 deelnr. 20 Inv.nr. 020 trouwboek 1772-1787 Nederduits-Gereformeerd, pag. 255)

Hendrik is volgens de officiële doopakte geboren op 21 januari 1759. Hij is op zijn trouwdag dus 21 jaar en niet 23 jaar oud, zoals in de trouwakte wordt vermeld. We komen dezelfde fout ook tegen in het Bevolkingsregister van Tilburg uit 1810 (Inv.nr. 1276 1810 Deel 2 pag. 339).

Een afwijkende geboortedata weergegeven is een kleine slordigheid, vergeleken met het vermelden van de aanwezigheid van een persoon die al geruime tijd is overleden.

Mathijs verrijst uit zijn graf

De duidelijke vermelding van zijn begrafenis en de herhaalde aanduiding dat Anna Bijstere de weduwe van Mathijs Coninx is, vormen een solide basis voor de aanname dat Mathijs kort voor 5 mei 1764 overleden moet zijn. Wie schetst onze verbazing als we in de trouwakte van 24 september 1780 van zijn zoon Hendrik met Maria Elisabeth Putters, lezen dat vader Mathijs Hendrikus Konings als getuige bij het huwelijk aanwezig is.

Vader Mathijs duikt dus 16 jaar na zijn geregistreerde begrafenis alsnog op als getuige bij het huwelijk van zijn zoon. Hoe kan iemand nog in leven zijn en publiekelijk optreden als in meerdere officiële stukken wordt vermeld dat hij is overleden? Is de akte dan niet voorgelezen tijdens de huwelijksplechtigheid? We lezen in de tekst: *“geassisteert met zijn vader Mathijs Hendrikus Konings, die in 't huwelijk consenteerde en 't overige medegetuigende”*

250

1790

Den 9^{en} September 1790
 In Overtroost

Hendrikus Matthijs Koningh Si. M. geboren
 alhier te Hilboon, en Wouwen alhier te de Sta. Pielt.

Mit

M. de 4^{en} 17^{en} 1790 Maria Elisabeth Putters Si. M. geboren te Lem
 te Hilboon, en Wouwen alhier te Hilboon, all' voort.

M. de Boudiergom Volklaude 29 jaer oud, en alth' l'ouwe
 geweest te Hilboon, geacht te Hilboon, Mathijs Hendri-
 kus Koningh, die in 4 kindelijc' kinderen en 1 overige
 Medegestigde.

De Boudier 28 jaer oud, en alth' l'ouwe
 te Hilboon, die alhier te Hilboon, geacht te Hilboon
 mit Wouter Grooten Veldman, die in 10 kind' voort
 l'ouwe van de Boudier en 1 overige Medegestigde.

Boudiergom en Boudiergom getrouwt te
 24^{en} September 1790
 De Overtroost Oudegaren.

Nu we toch bezig zijn met het signalering van administra-
 tieve onvolkomenheden, kunnen we niet onvermeld laten
 dat Maria Putters gedurende haar leven verschillende
 voornamen heeft gekregen.

- Haar officiële doopnamen zijn: *Maria Elisabeth*.
- Bij de geboorte van haar zoon Mathijs heet ze *Anna Maria*.
- Twee jaar later noteert de ambtenaar *Maria Elisabetha*.

- Weer enkele jaren later in 1786 wordt ze als meter ingeschreven in de doopakte van Petrus de Brouwer, zoon van haar zus Helena, onder de voornaam *Maria*. Na hun huwelijk op 9 september 1780 vestigen Hendrik en Maria zich in Hilvarenbeek. Waarom ze daar gaan wonen is onduidelijk.

Het verblijf in Hilvarenbeek is overigens maar voor een korte tijd, want 8 maanden na hun huwelijk wordt hun eerste kind, Mathijs, in *Tilburg* geboren. Het meest voor de hand liggende reden voor hun verblijf in Hilvarenbeek is: de huisvesting in Tilburg in orde moet worden gemaakt.

Gezin

Er worden kort na elkaar 3 kinderen geboren.

1. Mathijs Konings

Mathijs wordt geboren 1 mei 1781. Oma Adriana Beijstere is doopmoeder. Mathijs trouwt op 24 april 1809 met Petronella de Bekker en vestigt zich op zijn huwelijksdag op het adres Westheijkant 656. Het levensverhaal van Mathijs vertellen we uitgebreid in een afzonderlijke uitgave getiteld "*Mathijs Konings, Fabriqueur*". We betrekken hem en zijn gezin natuurlijk wel bij al het wel en wee van zijn ouders en bij andere belangrijke familiegebeurtenissen.

2. Johannes Konings

De tweede zoon, Jan, wordt op 12 mei 1783 geboren in de wijk Stokhasselt. Tante Helena Putters is doopmoeder. Van jongs af aan is Jan betrokken bij het werk op het land. Dit in tegenstelling tot zijn broer Mathijs, die zich specialiseert in de fabricage van wollen stoffen.

3. Helena Maria

In het *Boek van Begraven van Tilburg* Archiefnr 15. Deelnemer 35, Inventarisnr. 035 uit de periode 1783-1803 lezen we op pagina 36 het volgende: *“12 oktober 1785 't kint van Hendrik de Koning met naame Helena Maria Oud Hasselt”*

Ofschoon er geen moeder wordt vermeld en we geen doopbewijs kunnen vinden, is Helena zonder twijfel een kind van Hendrik en Maria. Helena komt ruim 1 jaar na de geboorte van haar broer Jan ter wereld, zodat we kunnen aannemen dat zij rond de 1,5 jaar oud is als zij sterft. We hebben nog meer aanwijzingen voor onze aanname.

De naam van de vader klopt en Helena overlijdt in het *“woongebied”* van de familie Konings. Verder geeft haar voornaam extra houvast. Helena Maria is vernoemd naar tante Helena, de oudste zus van haar moeder. Nu dringt de symboliek van de voornamen *“Helena Maria”* tot ons door: de voornamen van haar moeder en tante zijn erin verenigd. Dat is niet zomaar een romantische gedachte. Beide zussen moeten erg om elkaar gegeven hebben. We stellen ons voor dat de hoogzwangere Maria op 2 april 1783 tijdens de bruiloft van haar zus Helena, met haar de laatste afspraken maakt rond haar rol als doopmoeder bij het doopsel van haar kind dat binnenkort geboren gaat worden. Op 12 mei 1783 is het al zo ver. Helena houdt kleine Jan ten doop.

Grote maatschappelijke veranderingen

Het lijkt alsof het huwelijk van Hendrik Konings en Maria Putters op 7 september 1780 het startsein is voor grote onrust en politieke discussie. In de Republiek wordt door goegede burgers luid en duidelijk verkondigd dat zij het beu zijn dat stadhouder Willem V en zijn kliek helemaal opgaan in het uitvechten van internationale conflicten, maar de binnenlandse situatie volledig verwaarlozen.

De oorlog met Engeland levert grote verliezen op, de buitenlandse handel ligt bijna stil en er wordt in de grote steden honger geleden door steeds grotere groepen burgers. In het dorp Tilburg heerst ook armoede, maar niemand hoeft honger te lijden. Ook maken besmettelijke ziekten niet zoveel slachtoffers als in de grote steden, omdat de bevolking verspreid in herdgangen woont en niet zo dicht op elkaar als de stadsbewoners. Maar toch, in 1779 wordt Tilburg getroffen door de *rodeloop*, een vorm van dysenterie, die veel slachtoffers vergt.

Deze ontevreden burgers noemen zich patriotten en ze laten zich leiden door de ideeën van de Franse schrijver Jean Jacques Rousseau en eisen een representatieve volksvertegenwoordiging en het recht op vrije meningsuiting. In 1781 resulteert de groeiende onvrede in een verscherping van de kritiek op de stadhouder en zijn entourage. Joan Derk van der Capellen tot den Poll publiceert in de nacht van 25 op 26 september een open brief aan het volk van Nederland. Hij ontvouwt de hoofdpunten van het programma van de Patiottenbeweging. Om de sfeer en inhoud van de brief te illustreren geven we het volgende citaat:

Gylieden zyt, om niet van vroeger tyden te spreken, nu sederd byna twee eeuwen de speelbal geweest van allerlei heerschzuchtige Lieden, die, onder de schyn van Uieder belangen en vryheid te zorgen, niets, ja zoo waar er al eenen God is, aan wie ik wegens dit Schrift rekenschap zal moeten geeven, volstrekt niets anders beoogd hebben, dan een erflyk juk op Uieder vrye halzen te drukken.

Deze brief zal zijn uitwerking niet missen en binnen enkele jaren leiden tot de eerste democratische bestuursvorm in ons land.

Tilburg en zijn prominente inwoner Pieter Vreede spelen daarbij een belangrijke rol.

In 1787 wordt prinses Wilhelmina, de vrouw van Stadhouder Willem V op weg van Nijmegen naar Den Haag in Zuid-Holland gevangengenomen door Patriotten. Wilhelmina is de zus van de koning van Pruisen en als liefhebber is hij maar al te graag bereid om zijn zus te hulp te schieten: Pruisen valt de Republiek binnen. Pieter Vreede vlucht naar Frankrijk. Wacht even, de naam Pieter Vreede, die kent toch elke Tilburger? Wie is hij ook weer? Pieter komt in 1790 naar Tilburg om als nieuwe eigenaar leiding te geven aan zijn textielfabriek aan de Nieuwendijk. Hij is afkomstig van Leiden waar hij al enige faam heeft verworven als schrijver van gelegenheidsproza maar ook van politieke pamfletten tegen stadhouder Willem V.

In 1793 wordt in Tilburg een pamflet van de Patriotten aangeplakt. Een jaar later bezet het Franse Armee du Nord het zuiden van de Nederlanden. Al op 12 april 1795 kiezen de Tilburgers voor het eerst een dorpsbestuur. Pieter Vreede wordt gekozen tot president-schepen. De Patriotten winnen steeds meer terrein, geruggesteund door het Franse leger en slagen erin uiteindelijk in om op 23 januari 1798 in de Republiek een Uitvoerend Bewind te installeren, bestaande uit 5 personen onder wie ook Pieter Vreede. Al na 6 maanden komt het democratisch gekozen Bewind door een staatsgreep ten val.

Bezoek uit Genk

In deze chaotische toestand arriveert in 1795 Henri Koninx in Tilburg, zoon van oom Geert uit Genk. Hij komt een deel van de opbrengst overhandigen uit de verkoop van het Conincx-goed te Winterslag. De verkoop heeft 120 gulden opgebracht die gedeeld moeten worden met

nog 3 andere erfgenamen. De reden van de komst van neef Henri staat haarfijn beschreven in een akte die op 28 april werd opgemaakt door notaris Waeben uit Genk.

In de acte van notaris Waben uit Genk van 28.04.1795 kunnen we dat nalezen. Er zijn vier erfgenamen. Samen krijgen ze 120 gulden, de opbrengst uit de verkoop van het Coninx-goed te Winterslag aan Hendrik Ramen. De erfgenamen zijn:

Coninx Hendrik uit Tilborgh, Marie en Marie Gertrude voor hun zuster Elisabeth (imbecile) en Anna Maria (woonachtig in Brabant) en Ida maken ieder hun 1/4 deel van hun eigendom in Coninx-goed op Winterslag, voor 120 gulden over aan Ramen Hendrik. Alle drie zijn ouder dan 25 jaar. Hendrik Moonen gaat akkoord in naam van zijn moeder Anna Coninx en zijn afwezige broer Martinus krachtens hun afstand van vruchtgebruik

De opbrengst wordt verdeeld onder de 4 erfgenamen. Henri, de 34-jarige zoon van Geert Koninx, de oudste broer van Mathijs, neemt als oudste nog levend kleinkind de taak op zich om aan neef Hendrik Konings uit Tilburg, het erfdeel van zijn overleden vader te overhandigen: een bedrag van Fl. 30,00. Naar huidige koopkracht omgerekend is dat bijna 208 euro.

We kunnen ons goed voorstellen dat Henri heeft aangeboden de tocht naar Tilburg te maken. Hij heeft een dramatische tijd achter de rug. Eind 1794 is zijn vrouw Anna Bot in het kraambed gestorven. De baby heeft het ook niet gered. Een flinke wandeltocht zal hem helpen bij het verwerken van het overlijden van zijn vrouw en kind. De contacten met reisgenoten helpen hem in sombere momenten zijn zinnen te verzetten. Er is geen gebrek aan sociale contacten want er wordt in groepen gelopen om de kans op beroving kleiner te maken.

Maar er speelt ook nog een andere kwestie. Henri staat op het punt om te hertrouwen met de 18-jarige Anna Lenaerts. Hij heeft het geld hard nodig en wil dat de erfenis snel afgehandeld wordt. Het huwelijk is gepland op 16 juni dus Henri heeft ongeveer een maand voor zijn reis naar Tilburg. Het zal de eerste kennismaking zijn tussen de neven, beiden vernoemd naar opa Henri Koninx, die 20 jaar geleden op 6 oktober 1775 is overleden. Henri wordt gastvrij ontvangen door zijn neef Hendrik (36) en zijn vrouw Maria (30) en hun kinderen Mathijs (14) en Jan (12) in hun woning in de Stokhasselt. Het huisnummer is niet bekend. De mogelijkheid bestaat dat het gezin inwoont bij stiefvader Cornelis de Rooij en moeder Anna Beijstere. Dan zou het adres Stokhasselt 53 zijn. Stiefvader Cornelis is in ieder geval nog in leven. Hij overlijdt in 1808, wanneer moeder Anna overlijdt weten we niet.

In de voetsporen van stamvader Mathijs,

De tocht van Genk naar Tilburg is niet zonder gevaar. Het is erg rumoerig en gespannen in Staats-Brabant. De Patriotten roeren zich flink en de Fransen staan op het punt de zuidelijke Nederlanden binnen te vallen. In juni 1794 zijn de sterk verzwakte Oostenrijkse legers in de Zuidelijke Nederlanden definitief door de Fransen verslagen in de Slag bij Fleurus en ingelijfd bij Frankrijk. De inwoners van het prinsbisdom Luik, hebben zich al in 1792 achter de ideeën uit Frankrijk geschaard en daardoor is het lot van het Oostenrijkse landsbestuur versneld bezegeld. Het streven van Frankrijk is al meer dan 150 jaar lang gericht op het vestigen van natuurlijke grenzen die goed verdedigbaar zijn: de Pyreneeën in het zuiden, in het oosten de Alpen, de Atlantische zee in het westen en in het noorden de Rijn.

Een hele reis

Het getuigt van moed dat Henri in deze zeer roerige omstandigheden toch op reis gaat naar de Republiek waar alles in rep en roer is. Rond 1800 bestaan verbindingen in Limburg enkel uit zandwegen. 's Zomers erg stoffig en 's winters nauwelijks begaanbaar. Het is dus aannemelijk dat Henri de reis in het voorjaar heeft gemaakt. De afstand Genk-Tilburg bedraagt 130 km. Zo'n voetreis duurt gauw 5 dagen. Met de postkoets twee dagen. Maar een rit met de postkoets is te duur voor de gewone man. Er zijn veel mensen onderweg. Het is een bonte verzameling voetvolk: dagloners, kramers en teuten, allemaal zwaar bepakt. Er zijn opmerkelijk veel militairen op de been die in marstempo iedereen passeren. Misschien dat het Henri een tijdje lukt de militairen bij te houden. Maar hij is niet getraind en moet dan ook snel afhaken. Hopelijk is het hem gelukt om tegen een kleine vergoeding een stuk met een voerman mee te rijden.

In 1788 wordt het traject van Hasselt naar Luyksgestel geopend. Het traject naar Eindhoven wordt pas in 1818 voltooid. Als Mathijs in 1753 zijn voettocht naar Tilburg begint zijn de omstandigheden niet te vergelijken. Er zijn enkel stoffige zandwegen door de uitgestrekte eenzame heidevelden van de Kempen. Het was er zeer onveilig. Achter elk bosje kon een struikrover zitten. Dat is met de nieuwe weg wel anders. Er wordt naast o.a. ijzer en kolen ook veel post vervoerd. Het postkantoor in Den Bosch registreert dat er in 1770 in totaal 4725 brieven naar Luik zijn gestuurd en 3100 brieven uit Luik zijn ontvangen. In 1781 is er in Tilburg een diligenciedienst geopend met Den Bosch en Breda. Dus het is in 1794 zeker mogelijk dat Henri zijn neef Hendrik in Tilburg vooraf via de post informeert over zijn komst.

Nederland een koninkrijk

De meest ingrijpende veranderingen vinden plaats na 1795 als Henri weer getrouwd en wel in Genk woont. De zuidelijke Nederlanden (het huidige België) worden een provincie (departement) van Frankrijk. De Republiek wordt een koninkrijk met Lodewijk-Napoleon, een broer van Napoleon, als koning. Napoleon heeft deze vorm bedacht omdat hij directe invloed wil houden op het reilen en zeilen in het strategisch gelegen Holland. Lodewijk-Napoleon wordt op 5 juni 1806 officieel tot koning van Nederland gekroond. Dat is even slikken voor de Patriotten, die voorstander zijn van een republikeinse staatsvorm. Lodewijk is een verlichte koning en hij blijkt ook bij de bevolking in de smaak te vallen. Hij is vriendelijk en benaderbaar en maakt regelmatig een praatje met de man in de straat. Lodewijk maakt indruk als hij na de ontploffing van een kruitschip in Leiden in 1807, acte de presence geeft.

Als koning geeft hij niet alleen Nederland extra cachet, hij slaagt er ook in om ideeën van de Franse Revolutie concreet vorm te geven. Lodewijk roept het eerste Nederlandse rampenfonds in het leven. Hij verordonneert dat alle godsdiensten gelijkwaardig zijn en verbiedt geseling, foltering, deportatie met dwangarbeid en tentoonstelling van lijken op het galgenveld. Lodewijk doet ook voorstellen voor verbetering van de landbouw, handel en hygiëne, en geeft aanwijzingen voor de aanleg van dijken en waterwegen.

Dat er vanuit Brabant zo hartstochtelijk wordt ingestemd met de Patriottenbeweging en de Franse overheersing, vindt zijn oorsprong in de afspraken die Spanje en de Republiek in 1648 in het kader van de Vrede van Munster maken. Brabant wordt in dat jaar verdeeld in een noordelijk en een zuidelijk deel. Het noordelijke deel komt onder

heerschappij van de Republiek, die van Brabant een “*Generaliteitsland*” maakt, in hun ogen enkel een schrale lap grond bestaande uit hei, schapen en ongeletterde boeren, dat als buffer diende in de eerdere strijd met Spanje en nu tegen toekomstige invallen van de Fransen.

Lodewijk-Napoleon brengt in het voorjaar van 1809 een bezoek aan Brabant. Hij stelt nadrukkelijk dat Brabant een volwaardig lid van het koninkrijk is. Hij geeft een groot deel van de kerkgebouwen terug aan de katholieken inclusief de St. Jan in Den Bosch. Het is allemaal op het nippertje, want het geduld van Napoleon raakt op. Hij ontroont zijn broer in 1810, lijft Holland in bij Frankrijk en regeert per decreet vanuit Parijs. Het zal niet lang duren voordat Napoleon zelf wordt ontroond en verbannen.

Bevolkingsgroei

In 1809 heeft Tilburg bijna 9500 inwoners. In 1820 is dit aantal gegroeid tot 10.297 personen. Sinds 1811 is dat een bevolkingstoename met 9%. Tien jaar later, in 1830, telt Tilburg al 11.784 ingezetenen. Een toename met 14%. Deze sterke groei wordt veroorzaakt door enkele, elkaar versterkende factoren waarvan de industrialisatie de belangrijkste is: de behoefte aan meer arbeidskrachten. De geleidelijke verbetering van de gezondheidszorg brengt de kindersterfte omlaag, er worden meer kinderen volwassen. Maar voor het zo ver is moeten ze, in het gunstigste geval na een paar jaar onderwijs, mee naar de fabriek om hun bijdrage te leveren aan het gezinsinkomen. Ook de kinderen van boeren moeten al vanaf jonge leeftijd de handen uit de mouwen steken, maar hun arbeidsomstandigheden zijn heel wat gunstiger: geen stof, herrie en gevaarlijke omstandigheden

Uit de periode tussen 1785 en 1810 is weinig over het ouderlijke gezin bekend. In de Franse tijd wordt in 1810 de 10-jaarlijkse volkstelling gehouden. Op pagina 339 lezen we:

*Henri Konings geboren in 1755 in Tilburg,
Maria Elisabeth Putters geboren 1755 in Lommel, 58 jaar
Jan Konings, geboren 1781 in Tilburg, 29 jaar oud, zoon.*

Henrikus wordt beschreven als “*cultivateur vivant de sa culture*”: een boer die van zijn bedrijf leeft.

Zoon Mathijs woont niet meer thuis. Hij is een paar maanden eerder getrouwd met Petronella de Bekker, op 24 april 1809. De familie de Bekker is oorspronkelijk afkomstig uit Moergestel. Op 01.01.1742 trouwt vader Govert de Bekker in Enschoot met Cornelia Jan Willems, ze is geboren te Berkel en ook woonachtig te Enschoot. Hun dochter Adriana de Bekker trouwt met Adrianus Baijens. Hun andere dochter Petronella, trouwt Mathijs Konings. Er ontwikkelt zich een nauwe band tussen de gezinnen Konings en Baijens. In boek IV “*Mathijs Konings de laatste boer*” wordt de relatie tussen beide gezinnen beschreven.

Mathijs en Petronella hebben grootse plannen. Zij gaat als ervaren boerin de boerderij doen, Mathijs neemt het weven voor zijn rekening. Mathijs wil fabrikant (“*fabriqueur*”) worden. Hij weeft al regelmatig in opdracht. Het moet lukken om de productie verder uit te breiden, want er is in heel Europa grote vraag naar lakenstof voor het vervaardigen van militaire uniformen. Maar als hij meerdere weefgetouwen wil plaatsen zal hij meer ruimte moeten hebben. Op 17 juli 1811 zal Mathijs twee naast elkaar gelegen woningen met hof kopen, de nummers 534 en 536 in de

Langstraat. In een van de panden wordt de weverij gevestigd. Aan het leven van Mathijs en zijn gezin we besteden we aandacht in een afzonderlijk boek: "Mathijs Konings Fabriqueur".

Hendrik Mathijs overlijdt: begin van veel ellende

Op zondag 10 september 1820, overlijdt Hendrik op 59-jarige leeftijd in zijn woning Stokhasselt 643. Zoon Jan, 27 jaar oud, woont met zijn vrouw en twee dochters op dat moment in een boerderij op Stokhasselt 490. Jan geeft het overlijden van zijn vader aan bij de gemeente. Hij wordt vergezeld van buurman en wever Jan Mommers, 27 jaar, die op Stokhasselt 631 woont. (Register van Overlijden Gemeente Tilburg van het jaar 1820, akte 176).

Hendrik Mathijs sterft jong. Zijn beide schoondochters zijn in verwachting, maar hij zal zijn nieuwe kleinkinderen niet zien opgroeien. Dat is eigenlijk maar goed ook, want Hendrik blijft daardoor groot verdriet bespaard: de beide nieuwe wereldburgers zullen maar heel kort leven. Johanna bevalt op 20 december 1820 van Augustinus. Hij zal slechts een jaar leven. Petronella bevalt op 11 April 1821 van Hendrikus die op 25 November 1821 zal overlijden. Bij de begrafenis van hun opa zijn de kinderen van Mathijs en Petronella nog erg jong: Maria Cornelia is 7 jaar en hun zonen Martinus en Goof zijn 4 en 1 jaar oud. De dochters van Jan en zijn vrouw, Helena en Cornelia, zijn 6 en 4 jaar. Het overlijden van Hendrik is de opmaat naar veel meer ellende in de kleine familie Konings.

10 september 1820	grootvader Hendrik Mathijs overlijdt
25 november 1821	kleinzoon Hendrikus overlijdt
3 december 1821	kleinzoon Augustinus, overlijdt
22 mei 1822	woning van zoon Mathijs brandt af
11 oktober 1822	Zoon Mathijs overlijdt, 37 oud

De periode tussen het overlijden van vader Hendrik in 1820 en de dood van zijn vrouw in 1831 wordt gekenmerkt door ingrijpende veranderingen. Er ontstaat een dynamiek in de samenleving die zelfs op een toeschouwer uit de supersnelle 21^e eeuw indruk maakt. Het is dan ook onbegrijpelijk dat de 19^e eeuw nog vaak eenzijdig wordt afgedaan als een periode van armoede, ziekte en oorlogen. Natuurlijk, er zijn ook veel arme mensen, er wordt voortdurend oorlog gevoerd en er zijn veel besmettelijke ziekten waarvoor nog geen remedie bestaat. Maar de vooruitgang is niet te stuiten. Stap in de Tilburgse Tijdmachine en maak samen met ons een stap terug in de tijd en oordeel zelf.

Eerste decennia van de 19^e eeuw zijn booming

Het inwoneraantal van Tilburg bereikt de 10.000. Op 1 juni 1820 wordt per Koninklijk Besluit bepaald dat het gebruik van buitenlands textiel voor het vervaardigen van kleding voor leger en marine wordt verboden, ook in de koloniën. Vooral grote bedrijven profiteren hiervan. In hetzelfde jaar vallen de textielfabrieken van P. en H. Vreede, Diepen-Jellinghaus en Van Doorn en Dams in de prijzen. Hun militair laken wint in Gent een zilveren medaille.

Het is belangrijk om de kwaliteit van de stoffen streng te bewaken. Er wordt een lakenhal opgericht waar de wevers hun stoffen kunnen laten keuren. Voldoet de kwaliteit aan de gestelde eisen, dan wordt een certificaat verstrekt. Dit keurmerk garandeert een goede verkoopprijs.

Voor de groeiende textielindustrie zijn goede wegen nodig voor het transport van grondstoffen en eindproducten. In 1822 wordt begonnen met de aanleg van de weg Tilburg-Den Bosch, in 1825 gevolgd door de aanbesteding van de

weg naar Breda. In 1828 wordt de Korvelseweg bestraat. Kortom, laat de transportkarren maar komen. Van Gend en Loos gaat diensten onderhouden van en naar Tilburg:

8x per week naar den Bosch

2x per week naar Turnhout, Antwerpen, Eindhoven, Breda

1x per week naar Oosterhout

1x per 14 dagen naar Brussel

Dat de RK Kerk terug is van weggeweest, is op maatschappelijk terrein goed te merken. De geestelijkheid probeert zijn greep op de bevolking te versterken. In 1822 wordt kort voor de jaarlijkse kermis vanaf de preekstoel afgekondigd, dat het voor vrouwen verboden is om zich 's avonds in herbergen te bevinden. Daar wordt op straten en pleinen luidruchtig tegen geprotesteerd. Ook wordt geprotesteerd tegen de komst van stoommachines. De textielarbeiders vrezen voor hun baan.

De kerk van 't Heike krijgt een nieuw altaar. Er wordt besloten het kerkschip helemaal af te breken en te herbouwen. In 1827 wordt de eerste steen gelegd. Twee jaar later wordt de nieuwe r.k. kerk ingezegend en in gebruik genomen. Het gaat goed in Tilburg met kerk en bedrijfsleven. Met de staat der Nederlanden gaat het niet zo goed.

De zuidelijke provincies, vooral de Franstalige, hebben erg veel moeite met het optreden van koning Willem I. Als Willem aankondigt dat het Nederlands de officiële voertaal wordt in heel het koninkrijk, slaat de vlam in de pan. De zuidelijke provincies vragen vergaande autonomie en zien het liefst de graag geziene kroonprins Willem op de troon. Willem I wijst de voorstellen woedend van de hand. De zuidelijke provincies scheiden zich af.

We kennen het verloop van de historie en Tilburg zit daar

middenin. Van 1830-1839 is Tilburg garnizoensstad, tien-duizenden soldaten uit alle provincies worden in het kleine stadje ingekwartierd. Dat heeft natuurlijk een ontwrichtende werking op de lokale samenleving. Jan doet als boer goede zaken want er moeten vanwege de ingekwartierde soldaten vele extra monden gevoed worden. En ook de thuisweverij van schoonzus Petronella heeft volop werk door de grote vraag naar laken voor legeruniformen. In Boek IV "*Mathijs Konings de laatste boer*" wordt uitgebreider ingegaan op deze periode.

JAN KONINGS, EEN IMPOSANT LEVEN

Om 11.00 in de ochtend van 5 mei 1813, een week voor zijn 30ste verjaardag, trouwt Jan met Johanna Willemse, geboren en gedoopt op 13 augustus 1778. Zij is net als Jan geboren in de Stokhasselt, ze zijn buren en kennen elkaar van jongs af. Johanna komt uit een echte boerenfamilie en is zelf een ervaren landbouwster. Nederland staat onder Napoleontisch bestuur: alles in het Frans. Om te mogen trouwen worden er 8 handtekeningen gezet.

De huwelijksakte wordt ondertekend door:

Jean Konings 29 jaar, cultivateur, bruidegom.

Mathieu Konings 32 jaar, tisserand, broer bruidegom.

Pierre de Bekker 23 jaar, tisserand, zwager van Jan

François Willemse 23 jaar, tondeur, broer bruid

Henri Willemse 28 jaar, cultivateur, broer van de bruid.

Jeanne Willemse 34 jaar, cultivatrice, bruid

Henri Konings, vader van de bruidegom.

Justine Willemse, vader van de bruid.

Cultivateur=boer, tisserand=wever, tondeur=scheerder

Franse manieren

Het blijft vreemd om zoiets persoonlijks als het sluiten van een huwelijk te moeten doen in het Frans, een vreemde

taal, waar voor een eenvoudige Tilburgse boer geen touw aan vast te knopen is. De bevolking is de afgelopen jaren overstelpt met allerlei nieuwigheden: er is een grondwet gekomen, de huisnummers zijn veranderd, je moet eerst je achternaam noemen en dan je voornaam, er zijn nieuwe standaardmaten: kilo, meter, liter. De dienstplicht is nog niet ingevoerd, maar de dreiging dat Napoleon dat toch zal afdwingen maakt vele jonge mannen erg angstig en onzeker. Zo ver komt het gelukkig niet.

Na de val van Napoleon

Er ontstaat grote onrust in Europa als Napoleon er in 1813 in slaagt om van Elba te ontsnappen. Op 1 maart heeft hij al een legertje van 200 man op de been. En daar blijft het niet bij. Op 20 maart is hij terug in Fontainebleau. De reis door Frankrijk is een grote triomftocht. Dat voorspelt niet veel goeds. Alsof er niets aan de hand is doet koning Willem I op 30 maart zijn Blijde Intrede in Mechelen.

Wat iedereen vreest wordt op 16 juni een feit: Napoleon trekt met een leger van 105.000 man de huidige Frans-Belgische grens over. Twee dagen later vindt de Slag bij Waterloo plaats. Napoleon verliest de slag en iedereen haalt opgelucht adem. Kroonprins Willem schijnt zich moedig gedragen te hebben. Hij is bij de schermutselingen gewond geraakt aan zijn arm. Het zal maanden duren voor het verband eraf mag, want wat is er mooier dan het volk te tonen hoe moedig je bent geweest.

In de periode van oktober 1813 tot mei 1814 worden er 25.000 Franse manschappen in Tilburg ingekwartierd! Dat moet voor Jan en voor Mathijs voordelen hebben opgeleverd. Soldaten hebben immers eten en kleding nodig. Maar dat blijkt voor Mathijs anders uit te pakken. Door protectionistisch beleid van een aantal landen valt de handel in lakenstoffen zo goed als stil.

De familie Willemse

De ouders van Johanna zijn Augustinus/Justinus Jan Willemse (1745) en Maria Jan Jacobs. Ze trouwen 28 op april 1776. Getuige bij het huwelijk is Peter Basters, zwager van de bruidegom, echtgenoot van Johanna Jan Willemse, de tante van Johanna.

Justinus overlijdt op 75-jarige leeftijd in zijn huis, Stokhasselt 642. Zijn schoonzoon Jan Konings woont op 643: de families wonen dus pal naast elkaar. Maria Jan Jacobs overlijdt enkele jaren eerder, begin december 1816, op 66-jarige leeftijd. Haar zoon Hendrik Jacobs, boer en woonachtig Stokhasselt 42 doet met buurman Toon Venmans aangifte.

Justinus en Maria krijgen 10 kinderen. Twee kinderen zijn voor de genealogie van de familie Konings van direct belang: Johanna (1778) en Maria-Barbara (1786). (Voor meer informatie over het gezin Willemse-Jacobs: zie Bijlage IV).

Joanna Willemse, de vrouw van Jan Konings heeft een zus, Maria Barbara Willemse. Zij trouwt met Peter de Bekker. Peter is de broer van Petronella de Bekker, de vrouw van Mathijs Konings, de broer van Jan. Peter de Bekker en Jan Konings zijn tweevoudig zwager: en door het huwelijk van Jan met Joanna Willemse, en door het huwelijk van Peters zus Petronella met Mathijs Konings: er zijn dus enge banden.

Broederlijke eensgezindheid

Na het overlijden van zijn vader, trekt Jan met zijn gezin in bij hun moeder in het ouderlijk huis Stokhasselt 643. Wanneer er verhuisd wordt, is vrij nauwkeurig aan te geven. Augustinus wordt op 20 december 1820 geboren op het adres Stokhasselt 490. Op 23 december 1821 overlijdt hij op het adres Stokhasselt 643. Jan draagt samen met vrouw en beide dochters, ruim 10 jaar zorg voor (groot)moeder Maria tot zij op 31 oktober 1831 overlijdt.

Ook oom Jan Putters vindt onderdak bij de familie Konings.

Jan treft, als hij in 1820 naar de ouderlijke boerderij verhuist waarschijnlijk een onderhandse regeling met zijn broer Mathijs. Mathijs heeft enkele maanden eerder onroerend goed gekocht en kan geld goed gebruiken. Jan trekt in de ouderlijke woning, verkoopt zijn boerderij en koopt met de opbrengst zijn broer uit. Dat is zo voordelig liggend dat we deze gang van zaken zeer waarschijnlijk achten.

Jan Konings is boer in hart en nieren. Hij is nauw betrokken bij het wel en wee van de familie en burens:

- Als vader Hendrik op 10 september 1820 overlijdt, trekt hij bij zijn moeder in huis. Hij zal bijna 10 jaar met zijn gezin bij haar inwonen.
- Broer Mathijs overlijdt 2 jaar later op 11 oktober 1822, slechts 37 jaar oud. Jan is een onmisbare steun voor zijn hoogzwangere schoonzus Petronella de Bekker. En die steun is hard nodig want zij blijft achter met 5 kleine kinderen en een afgebrande woning.
- Als oom Jan Putters weduwnaar wordt, is het bijna vanzelfsprekend dat ook hij bij zijn neef Jan op de boerderij komt wonen.

Maria Putters overlijdt

Maria overlijdt op 31 oktober 1831 om 22.00 uur in haar woning aan de Stokhasselt nr. 643. Ze heeft haar man ruim 10 jaar overleefd. Haar zoon Jan doet samen met buurman Jan Mommers aangifte van het overlijden (akte 276). De begrafenis is een goede gelegenheid om nader met de families kennis te maken:

- Petronella de Bekker (weduwe Konings) wordt vergezeld door haar zonen Martinus (15), Goof (12) en Mathijs (9). En haar 18-jarige dochter en toeverlaat Maria Cornelia

- Jan Konings en zijn vrouw Johanna en hun beide dochters Helena (17 jaar) en Maria Cornelia (15 jaar) zijn natuurlijk ook aanwezig
- We zien petekind Peter de Brouwer, 45 jaar, kind van haar overleden zus Helena
- Gerard Putters (74) uit Loon op Zand en Jan Putters (71), broers van Maria, zijn van de partij. Jan woonde jaren lang in bij zijn zus in huis en heeft haar dood van nabij meegeemaakt. Gerard en Jan zullen beiden in 1834 overlijden.
- Zus Elisabeth en haar man Marinus van Dongen geven ook acte de presence. Met hen heeft Maria een goede band gehad. Dat blijkt uit de volgende feiten. Bij het huwelijk van Elisabeth en Marinus, op 15 oktober 1798, geeft zwager Hendrik Konings als formele vertegenwoordiger van haar moeder, officieel toestemming voor het huwelijk. Bij de geboorte van hun dochter Helena in 1802, worden Hendrik Konings en Maria Putters peter en meter.
- Ten slotte ontdekken we Peter, de jongste broer van de overledene. Hij trouwt op 18 februari 1798 met Maria Catharina Verkuylen. Op 2 november 1798 wordt hun zoon Godefridus geboren. De nu 33-jarige Goof Putters is ook bij de begrafenis van zijn tante aanwezig.

Memorie van aangifte der nalatenschap

Op 30 april 1832, zes maanden na het overlijden van zijn moeder, ondertekent zoon Jan als enig erfgenaam een acte waarin wordt vermeld dat er naar aanleiding van het overlijden van zijn moeder, Maria Elisabeth Putters geen onroerend goed wordt geërfd.

"Memorie van aangifte der nalatenschap van Maria Elisabeth Putters overleden te Tilburg, den 30 oktober 1831. Ik ondergetekende Jan Konings landbouwer te Tilburg, kiezende domicilie ten mijne woonhuize wijk Stokhasselt no. 643 verklaar dat de nalatenschap van wijle mijn moeder

Maria Elisabeth Putters, weduwe Hendrik Konings ab intestato overleden te Tilburg den een en dertigsten october 1800 eenendertig waar zij het laatst gedomicilieerd is geweest bij mij als haar eenig kind geërfd wordt. En (...). verklaar ik aangever dat tot deze nalatenschap geen onroerende goederen behoren & dat door dit overlijden zonder fidei commissio gedevolveerd noch vruchtgebruik vervalten is. Tilburg den 30 april 1832

Dit is het handmerk van Jan Konings die verklaard niet te kunnen schrijven”.

Burgemeester en wethouders der stad Tilburg verklaren bij dezen voor zoo veel hun bekend is dat voormelde overledene geen onroerende goederen heeft nagelaten. (Memorie van successie inventarisnr. 33, aktenr 255.)

Met de term “fidei commissio” wordt ook wel erfstelling over de hand genoemd. Dat wil zeggen dat over een in een testament vastgelegd goed of beschikking, niet in een ander testament kan worden beschikt. Het is een juridisch middel om te voorkomen dat familiebezit in “vreemde” handen komt. Het is een standaardformulering. In dit geval is er namelijk helemaal niets te erven. Er kan dus niets worden vervreemd. Ook van vruchtgebruik is er geen sprake. Voor alle zekerheid wordt dat in een notariële akte vastgelegd: er zijn geen onroerende goederen te verdelen en er bestaan ook geen verplichtingen aan derden. Er is door Maria Elisabeth Putters geen testament gemaakt omdat met zekerheid alle erfkwesties bij leven zijn geregeld.

Bij het graf van zijn moeder beseft Jan dat hij er nu alleen voor staat. Zijn beide ouders zijn overleden, zijn broer Mathijs is al 10 jaar dood. Hij heeft zijn dochters nog, maar die zijn al 17 en 15 en over enkele jaren kunnen ze voor zichzelf zorgen.

Jan is pas 48. Zijn vrouw Johanna is 54 jaar. Hij heeft geen opvolger en vraagt zich op sombere momenten af wat de toekomst van zijn bedrijf is. Hij zou zo graag een opvolger hebben gehad, maar zijn zoon is kort na zijn eerste verjaardag overleden. Jan is een man die niet zonder familie kan; hij moet mensen om zich heen hebben om voor te zorgen. In de komende hoofdstukken beschrijven we zijn verdere levensloop en zullen zien dat hij bij zijn moeders graf geen weet heeft wat voor interessante verrassingen het leven nog voor hem in petto heeft.

Het gezin van Jan Konings

Niet alleen het leger brengt gevaren met zich mee. Het jonge stel weet van zeer nabij dat ook het krijgen van kinderen een riskante aangelegenheid is. In het gezin van zijn broer Mathijs overlijden twee kinderen kort na hun geboorte. Gelukkig worden er in het gezin van Jan en Johanna twee gezonde meisjes geboren..

1. Maria Helena Konings

Zij wordt geboren 25 september 1814

2. Cornelia Konings

Zij wordt geboren 29 februari 1816

Ze durven nauwelijks te hopen dat het volgende kind een jongetje zal zijn. Voor een boer is het hebben van een opvolger erg belangrijk. Als je een zoon hebt heeft het bedrijf toekomst, dan heb je een doel om voor te leven. Hun derde kind wordt inderdaad een jongen.

3. Augustinus

Hij wordt geboren 20 december 1820 en overlijdt op 23 december 1821.

Johanna Willemse overlijdt.

Johanna overlijdt 30 maart 1838 's morgens om 9.30 uur. Ze wordt 60 jaar oud (akte 132). Het overlijden is onverwacht, er is geen testament gemaakt. Haar man Jan is 55 jaar, hun dochters Maria Helena en Cornelia 24 en 22 jaar. Beiden zijn nog ongehuwd, maar Cornelia heeft al enkele jaren verkering met buurjongen Peter Van Poppel. Ze hebben trouwplannen. Het overlijden van zijn vrouw komt bij Jan hard aan. Hij had er geen rekening mee gehouden dat hij zijn 15 jaar jongere vrouw zou overleven.

Nalatenschap van Johanna

Naar aanleiding van het overlijden van Johanna wordt 30 juni, exact 3 maanden na haar overlijden een memorie van aangifte van de nalatenschap getekend.

Memorie van aangifte der nalatenschap van wijle Johanna Willemse overleden te Tilburg den 30 maart 1838. Wij ondergetekenden 1e Johannes Konings van beroep landbouwer 2e Maria Helena Konings van beroep landbouwster en 3e Cornelia Konings huisvrouw, huisvrouw van Peter van Poppel, allen wonende te Tilburg en kiezende voor de uitvoering dezes domicilie ten woonhuize van eerstgenoemde te Tilburg wijk Stokhasselt no 643 verklaren dat Johanna Willemse ab intestato (= zonder testament) te Tilburg overleden den dertigsten maart 1800 acht en dertig alwaar zij laatst gedomicilieerd is geweest, geene onroerende heeft nagelaten.

Dat de door haar nagelaten roerende goederen geërfd worden door de eerstgenoemde aangever als echtgenoot en door de twee laatstgenoemden als eenige en meerderjarige kinderen van overledene. Cornelia Konings door goedachten harer man tot het teekenen en opmaken dezer gerechtigd

Verklarende dat door dit overlijden geen fidei commissio* gedevolveerd noch vruchtgebruik vervallen is. Tilburg 30 junij 1838. De aangevers verklaren niet te kunnen schrijven. (Bron: RANB. Memories van successie Tilburg nrs. 258-269 memorie van successie invent.nr 46 record 263 kantoor Tilburg CBG 26)

De gebeurtenissen volgen elkaar nu snel op.

Het overlijden van haar moeder heeft Cornelia met haar neus op de ongewisheid van het leven gedrukt. De behoefte snel met Peter te trouwen, is daardoor alleen maar sterker geworden. Ze trouwt op 15 juni 1838 met Peter Van Poppel. Het zijn wel moeilijke tijden, maar Peter is boer en er zal hoe dan ook voedsel moeten zijn, want mensen moeten eten, ook in minder goede tijden. En de tijden zijn slecht. Het inwonertal van Tilburg blijft gestaag groeien met toenemende werkloosheid tot gevolg. In 1840 bereikt de malaise zijn hoogtepunt. De textielproductie is dan met 2/3 gedaald en er zijn 2000 werklozen.

Jan Konings hertrouwt

Dan komt er een verrassende wending. Jan Konings hertrouwt. Ruim een jaar na de bruiloft van dochter Cornelia, treedt haar vader op 27 september 1839 in het huwelijk met haar schoonmoeder Adriana (Jana) Peters, weduwe Van Poppel. Het is eigenlijk geen echte verrassing, iedereen zag het aankomen. Jan en Jana zijn de 8 afgelopen jaren veel waardering en genegenheid voor elkaar gaan voelen. Maar ook het gezonde verstand heeft een steentje bijgedragen. Waarom de gezinnen niet gebundeld, de taken in elkaar geschoven en alles onder een dak, dat is toch veel praktischer en efficiënter?

Alle goede dingen in drieën: 14 dagen later wordt in het

gezin van Cornelia en Peter Van Poppel hun eerste kind geboren: een dochter die de naam Hendrika krijgt. Binnen twee weken wordt Jan opnieuw echtgenoot en voor het eerst grootvader. Van het ene moment op het andere wordt hij officieel verantwoordelijk voor een gezin van 10 kinderen! Zijn beide dochters niet meegerekend. Hij zal zich vol overgave aan zijn taak wijden.

Het gezin Konings-Peters

Jan kent de kinderen van Poppel erg goed. Hij heeft ze vanaf hun geboorte van nabij gadeslagen, in al hun doen en laten. Hij kent hun karakter en temperament en zij kennen "buurman" Jan ook goed. Zijn dochters zijn kind aan huis bij de familie Van Poppel. Adriana Peters bestiert nu als mevrouw Konings nog ruim 7 jaar haar gezin, samen met haar man Jan.

Jan Konings wordt door zijn huwelijk met Adriana Peters vanaf september 1839 volledig in beslag wordt genomen door zijn stiefvaderlijke bezigheden voor het grote gezin van Hendrik van Poppel zaliger. Ze hebben een soort lat-relatie want Jan blijft op zijn boerderij wonen en Jana in die van haar.

Adriana overlijdt op 2 februari 1847. Zij wordt 70 jaar. En Jan staat nog steeds stevig overeind en zal tot op hoge leeftijd zijn plicht als stiefvader vervullen

Hij overlijdt op 23 februari 1865 op 81-jarige leeftijd. Hij heeft dan bijna 51 jaar lang een vaderrol vervuld, waarvan 25,5 jaar de dubbelrol van stiefvader.

Om een goed inzicht te geven in zijn zorgen en verantwoordelijkheden, geven we een overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen uit het leven van het gezin Van Poppel-Peters-Konings, waar Jan Konings lange tijd als toegewijde stiefvader bij betrokken is. Peter Van Poppel

is getrouwd met Cornelia, de eigen dochter van Jan. Er wordt gegrapt over de ingewikkelde verhoudingen die door het huwelijk van Jan met Adriana Peters, de moeder van Peter, zijn ontstaan. Jan is vader en schoonvader van Cornelia en stiefvader en schoonvader van Peter. (Zie voor meer informatie over het gezin Van Poppel-Peters bijlage V.)

DE EIGEN KINDEREN VAN JAN KONINGS

We zouden bijna vergeten dat Jan nog twee eigen dochters heeft uit zijn eerste huwelijk. Deze beide vrouwen verdienen meer dan een ondergeschikte plaats in ons familieverhaal. Daarom hebben we de volgende pagina's speciaal aan hen gewijd.

I. Maria Helena Konings

Hoe vergaat het Jan's oudste dochter Maria Helena? Zij zal nooit trouwen en geen eigen gezin stichten. Daardoor is er gebrek aan informatie en moeten we gissen naar haar rol in het kleine gezin Konings en later in het grotere stiefgezin Van Poppel. Ze moet een stil en teruggetrokken meisje zijn geweest dat van jongsaf op de achtergrond in het huishouden bezig is. Onopvallend en bescheiden. Maar ons valt ze wel degelijk op.

Zorgzaam en bescheiden

Als grootvader Hendrik overlijdt is ze nog maar zes jaar. Vanaf dat moment is ze er voor haar oma, (Maria Putters) die zij van 1820 tot haar overlijden in 1831, ruim 10 jaar, terzijde staat. Tegelijkertijd heeft ze de zorg voor oom Jan Putters, die na het overlijden van zijn vrouw in huis is genomen. Oom Jan is welkom, omdat Maria Helena er is om het extra huishoudelijk werk voor hem te doen en het huishouden in goede banen te leiden.

In oktober 1822 overlijdt oom Mathijs Konings en staat tante Petronella alleen voor de zorg en opvoeding van haar kinderen, terwijl ook nog de Hasseltse boerderij annex weverij draaiende moet worden gehouden. Het kan niet anders of Maria Helena helpt haar tante. In 1830 overlijdt buurman Hendrik van Poppel. Er zijn geen harde bewijzen, maar het is zeer waarschijnlijk dat Maria Helena regelmatig bijspringt wanneer het huishoudelijke werk buurvrouw Adriana boven het hoofd dreigt te groeien. Maria Helena heeft al snel in de gaten dat haar vader en buurvrouw Adriana goed met elkaar kunnen opschieten. We vragen ons af of Maria Helena ooit zelf op zoek is geweest naar haar ridder op het witte paard. Maar we kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat zij sociaal niet helemaal zelfredzaam is. Is ze misschien zwakbegaafd? Dat is niet waarschijnlijk want Maria laat een testament opmaken en daar moet je wilsbekwaam voor zijn.

Tante, maar vooral huishoudelijke hulp

Uit de Bevolkingsgegevens blijkt dat Maria Helena in de periode tussen 1870 en 1880 inwoont bij het gezin van haar zus Cornelia en zwager Peter van Poppel. Zij staat als "*dienstmeid*" geregistreerd. Dat sterkt ons in het vermoeden dat Maria Helena door haar zus in huis is genomen om het huishouden te doen. Er moet heel wat werk worden verzet in het gezin dat gezien de samenstelling, erg bewerkelijk is. In 1870 bestaat het uit:

- de ouders Peter van Poppel en Cornelia Konings
- drie ongehuwde zonen, allen akkerbouwers: Jan 27 jaar, August 24 jaar en Hendrik 17 jaar.
- de ongehuwde dochter Johanna Maria (Anna). Zij bevalt in 1876 van een zoon, die ze Peter noemt. Een zwaar gezin en Maria Helena is niet zo jong meer: in 1870 wordt ze 56 jaar.

Als sneeuw voor de zon

Het gezin zal in enkele jaren tijd worden gereduceerd, door sterfgevallen en door huwelijken:

- August (1846) overlijdt in 1873, 26 jaar oud.
- Vader Peter overlijdt op 14 oktober 1875.
- Moeder Cornelia overlijdt 2 November 1877.
- Dochter Anna trouwt in 1878 met Jan de Kort,
- Zoon Jan trouwt in 1878 met Huberta v.d. Velden.

Wat gebeurt er met Maria Helena nu ze niet meer nodig is in het gezin van haar zus? Maria Helena blijkt in 1879 te zijn verhuisd naar de woning van haar oudste nicht Hendrika van Poppel en haar man Cornelis Poulisse.

Maria overlijdt op 24 juli 1880, op 66-jarige leeftijd in de woning van Hendrika. Zij heeft een testament laten opmaken dat qua inhoud en accent als twee druppels water lijkt op het testament dat haar zus Cornelia in 1877 heeft laten opmaken.

Memorie van successie Maria Helena Konings

Omslagvel behorende tot de memorie van aangifte der nalatenschap van Konings Maria Helena, gewoond hebbende en overleden te Tilburg den 24 februarij (julij) 1880. Dagtekening van de inlevering der memorie van aangifte: 26 februarij 1881.

Opgave van de staat des boedels.

1. Baten	fl. 405.-.
2. Lasten en schulden	fl. 357,80
3. Saldo	fl. 47,20

memorie van aangifte der nalatenschap van Maria Helena Konings, overleden te Tilburg den 24 julij 1880.

De ondergetekenden:

1. Petrus van Poppel, wever.

2. *Johannes van Poppel, landbouwer*
3. *Hendrikus van Poppel, wever*
4. *Cornelis Poulusse, landbouwer, als in gemeenschap van goederen gehuwd met Hendrica van Poppel (allen met de anders genoemde te Tilburg)*
5. *Johannes de Kort, wever, in gemeenschap van goederen gehuwd met Johanna van Poppel, tot uitvoering dezer domicilie kiezende ten kantore van notaris van de Mortel te Tilburg, verklaren*

Dat hunne tante, Maria Helena Konings, zuster van de moeder der aangevers, onder 1,2,3 en van de huisvrouwen van de aangevers onder 4 en 5 te harer woonplaats Tilburg is overleden den 24 julij 1880 tot hare eenige en algeheele erfgenamen door erfopvolging bij versterf nalatende hare neven en nichten de aangevers onder 1,2,3. en de huisvrouwen van de aangevers onder 4 en 5 ieder voor 1/5 als zijnde kinderen van hare vooroverleden zuster.

Dat de overledene geene goederen als bezwaarde erfgename of in vruchtgebruik bezat en door haar overlijden geen periodieke uitkeering bij opvolging is overgegaan of vervallen.

En hare nalatenschap bestaat uit:

Het gereed geld ad ... fl. 400.-.

kleederen geschat op de verkoopwaarde ten dage van het overlijden op fl. 5.-.

Positief fl.405.-.

Aan Cornelis Poulusse te Tilburg, wegens kostgeld van de overledene over 1880 tot de sterfdag fl.300.-.

Dr. Kieckens te Tilburg wegens geneeskundige behandeling over

1880 tot den sterfdag fl. 7.80
De begrafeniskosten van overledene .fl.50.-

Saldo fl.357,80
fl. 47, 20.-

Tilburg, 11 februari 1881

P. Van Poppel, Handmerk van Joh. van Poppel die verklaard niet te kunnen schrijven, H. v. Poppel, C. Poulusse, J. de Kort.

Uit de memorie van aangifte blijkt, dat Maria Helena ongeveer 1,5 jaar bij haar oudste nicht Hendrika en haar man in de kost is geweest. Ze is kort na de verhuizing ziek geworden of ze was na een levenslang hard werken al zo verzwakt en afgeleefd dat begin 1880 een dokter moest worden ingeschakeld.

Uit de aangifte spreekt een sterke wens duidelijk te willen maken dat zij haar neven en nichten (de kinderen van haar zus Cornelia) tot haar enige erfgenamen wil benoemen, alsof ze bang is dat de aangetrouwde familieleden anders een te grote greep op de nalatenschap zullen krijgen? Uit het bedrag dat ze voor kostgeld reserveert voor nicht Hendrika, spreekt grote dankbaarheid voor de verzorging die haar het laatste jaar van haar leven door haar nicht Hendrika is gegeven, in een periode dat Hendrika het niet makkelijk heeft. Hendrika is in 1876 weduwe geworden en staat alleen voor de opvoeding van 3 kleine kinderen. Medio 1878 hertrouwt ze met Kees Pauwelsen: er is weer een man die voor het gezin zorgt. Of zien we alles te rooskleurig?

Het kan natuurlijk ook zijn dat Maria Helena slachtoffer is geworden van een zekere vorm van uitbuiting. Wat voor keuze heb je als oude alleenstaande, zieke vrouw? Een

dak boven je hoofd, wat zorg en aandacht en een dagelijkse maaltijd zijn dan onmisbaar. De laatste jaren van je leven breng je toch het liefst door in de vertrouwde kring van familieleden waarvoor je jarenlang hebt gezorgd?

II. Cornelia Konings.

We hebben gezien hoe Cornelia en haar buurjongen Peter in elkaars directe nabijheid opgroeien en hoe er een hechte huwelijksband tussen hen ontstaat. Ze trouwen enkele dagen na het overlijden van Cornelia's moeder. Misschien waren alle afspraken voor de bruiloft al gemaakt en zou het te veel gedoe zijn om de trouwdatum te verzetten. Waarschijnlijker is dat in 1838 leven en dood zo verweven zijn, dat men ze gelaten naast elkaar kan laten bestaan. Het leven is te grillig en ongewis om te sterk in je vreugde of verdriet te blijven hangen: het leven gaat door. Maar een gezellige bruiloft in het natuurlijk niet geworden. Vader Jan Konings ziet al zijn kleinkinderen geboren worden.

Kinderen

1. Hendrika Van Poppel

Zij wordt geboren op 10 oktober 1839 Stokhasselt 636. Op 12 september 1867 trouwt zij met Cornelis van Hest, landbouwer uit Udenhout. Ze krijgen 3 kinderen. Cornelis overlijdt op 14 maart 1876. Hij wordt 44 jaar. Hendrika hertrouwt op 18 juli 1878 op 38-jarige leeftijd met Cornelis Franciscus Pauwelsen.

Ze krijgen een dochter. Cornelis Pauwelsen overlijdt op 6 juli 1899. We zullen de familie Pauwelsen nog tegen komen tijdens ons onderzoek naar de familie van Petronella de Bekker, echtgenote van Jan's broer Mathijs. (Zie Boek III "*Mathijs Konings, fabriqueur*")

2. Johannes van Poppel

Hij wordt geboren op 20 Mei 1841, Stokhasselt 1067. Jan overlijdt op 11 maart 1913. Hij is wever en trouwt op 4 maart 1878 met Huberta van der Velden uit Cromvoirt. Zij krijgen 5 kinderen.

3. Petrus van Poppel

Hij wordt geboren op 2 maart 1843 en overlijdt op 13 februari 1944. Peter is wever en trouwt op 3 juni 1869 met Theresa Janssen (1842-1904). Zij krijgen 7 kinderen. (Zie Bijlage VI)

4. Augustinus van Poppel

Hij wordt geboren op 29 september 1844 en overlijdt op 7 november 1845.

5. Augustinus van Poppel

Hij wordt geboren op 21 oktober 1846 en overlijdt op 16 maart 1873

6. Adriana van Poppel

Zij wordt geboren op 14 november 1848 en overlijdt op 28 januari 1856.

7. Hen(d)ricus Norbertus van Poppel

Hij wordt geboren op 8 Januari 1851 en overlijdt op 27 juni 1914. Henricus is wever en trouwt april 1876 met Johanna Maria van Gorp. Zij krijgen 5 kinderen waaronder een tweeling. (Zie Bijlage VI):

8. Johanna Maria (Anna) van Poppel

Zij wordt geboren op 12 december 1852 Stokhasselt 1068. Anna overlijdt op 20 juli 1921. In 1876 raakt de ongehuwde Johanna in verwachting. Godefridus van de

Ven, heel- en verloskundige helpt bij de geboorte. Anna bevalt van een zoon die de voornaam Petrus krijgt. Het jongetje overlijdt 11 maanden oud op 15.11.1877 in de Postelstraat in de Stokhasselt. Broer Hendrikus doet aan-gifte. Alles komt toch nog goed voor Johanna. Op 2 mei 1878 trouwt ze met Jan de Kort. Ze krijgen drie kinderen: Johanna (1879), Petrus (1880-1881), Cornelis (1882). Jan de Kort overlijdt in 1882. Johanna hertrouwt april 1883 met Franciscus Mutsaers. Ze krijgen nog 5 kinderen. (Zie bijlage V)

9. Adrianus van Poppel

Geboren op 4 maart 1856 en overleden 2 april 1857.

De laatste levensjaren van Cornelia en Peter.

In de periode 1870-1880 woont het gezin op het adres Stokhasselt 105. De kinderen Gust, Hendrik, Jan en Anna zijn nog thuis. En natuurlijk is er ook tante Helena die het leeuwendeel van de huishoudelijke taken voor haar rekening neemt.

Op 16 maart 1873 krijgen ze een zware slag te verwerken: zoon Gust overlijdt in de kracht van zijn leven. Hij wordt 26 jaar oud. De overige drie ongehuwde kinderen, hun moeder en tante Lena zien in de jaren die volgen vader Peter ziek worden en op 14 oktober 1875 overlijden. Hij wordt 63 jaar oud.

Kort daarop, april 1876, trouwt zoon Hendrik met Johanna Maria van Gorp en ze verhuizen naar Stokhasselt nr. 18. Moeder Cornelia Konings kan de dood van haar zoon en man maar moeilijk verwerken. Daar komt nog narigheid bij. Haar ongehuwde dochter Anna blijkt zwanger te zijn. Haar vrijer Jan de Kort is de verwekker. Ze zullen binnen-

kort trouwen en het kind dat geboren wordt echt. Iedereen is blij dat de bevalling zonder complicaties verloopt, maar een voorechtelijk kind op de wereld zetten is natuurlijk niet fraai. Na 11 maanden overlijdt het jongetje, nog voordat Anna en Jan de Kort hun huwelijksplannen hebben kunnen uitvoeren.

Voor moeder Cornelia heeft het leven veel van zijn glans verloren. Haar zus Maria Helena is bij Cornelia's oudste dochter Hendrika gaan inwonen. Die heeft haar man in maart 1876 verloren. Ze staat er helemaal alleen voor, dus de hulp van Maria Helena is dringend nodig. Hendrika hertrouwt in juli, 1878 met Kees Pauwelsen.

Cornelia wordt ziek en overlijdt op 2 november 1877. Ze wordt 61 jaar. Veertien dagen later, op 15 november overlijdt de kleine Peter. Officieel zonder vader. Een half jaar later trouwt Anna met Jan de Kort. Ze verhuist naar Stokkasselt 24, de woning van het echtpaar Scholten-Breda.

Binnen een paar jaar tijd zijn de kinderen Van Poppel wees geworden, maar hun ouderlijke huis blijft behouden. Oudste zoon Jan trouwt op 4 maart 1878 en zorgt als stamhouder voor continuïteit. Weldra klinkt het geluid van nieuw leven door het huis: eind april 1879 wordt dochter Cornelia geboren

Testament van Cornelia Konings

Cornelia heeft tijdig haar nalatenschap geregeld. Als ze overlijdt, ligt op het kantoor van notaris Van de Mortel een akte klaar waarin precies is vastgelegd wat er met de roerende en onroerende goederen moet gebeuren.

Op 16 mei 1878 worden de erfgenamen uitgenodigd op het kantoor van de notaris te verschijnen. Ze horen wat hun (schoon) moeder Cornelia Konings heeft besloten. (

memorie van successie invent.nr.90 memeorienr.148. Kantoor Tilburg).

Memorie van aangifte der nalatenschap van Cornelia Konings, weduwe Peter van Poppel te Tilburg overleden den 2 november 1877.

De ondergeteekenden

- 1. Johannes van Poppel*
- 2. Petrus van Poppel*
- 3. Henricus Norbertus van Poppel
allen landbouwers te Tilburg*
- 4. Johanna Maria van Poppel buiten beroep aldaar*
- 5. Henrica van Poppel weduwe van Cornelis van Heijst
landbouwster aldaar, ter uitvoering dezes domicilie
kiezende ten kantore van notaris J.F.J. van de Mortel te
Tilburg, verklaren:*

Dat hunne moeder Cornelia Konings weduwe Peter van Poppel te harer woonplaats Tilburg is overleden den tweeden november 1877 tot eenige erfgenamen bij versterf nalatende hare vijf kinderen, de hiervoor genoemde aangevers, ieder voor een vijfde gedeelte. Dat door niemand dan door den aangevers iets uit deze nalatenschap wordt genoten. Dat de overledene geene goederen als bezwaarde erfgename of in vruchtgebruik bezat en door haar overlijden geene periodieke uitkeeringen bij opvolging zijn overgegaan of vervallen.

En dat tot de nalatenschap van de overledene behoort de helft in de volgende onroerende goederen onder de gemeente Tilburg, bestaande in: een huis met schuur, erf, tuin en bouwland, kadastraal bekend in sectie I nrs 107, 108 enig, groot 1 hectare 10 aren 20 centiaren en drie perceelen heide, gelegen als voor, groot 1 hectare 10 aren, kadastraal sectie I nrs 446, 447, 884. (Alle percelen liggen in de Heikant)

Tilburg, den 16 mei 1878
Handmerk x J.W. van Poppel
Hendrikus Norb. van Poppel
Petrus van Poppel
Johanna Maria van Poppel
Handmerk x Henrica van Poppel, weduwe C. v.
Heijst/Hest

Toelichting

De memorie van successie straalt de nadrukkelijke wil uit van Cornelia om haar kinderen en alleen haar kinderen in de nagelaten onroerende goederen te laten delen. De aard van de onroerende goederen laat zien dat de bedrijfsvoering gericht was op landbouw (1,2 ha) en op schapenteelt voor de productie van wol en mest (1,2 ha).

Het grootste deel van de erfgenamen is boer, het andere deel is wever: Johannes, Petrus en Hendrikus van Poppel en zwager Jan de Kort zijn wever.

Voor iedere erfgenaam is de grond ideaal gelegen, want alle kinderen wonen in Tilburg-Noord, in de Stokhasselt of Heikant:

Petrus van Poppel en Theresia Janssen

1870-1880 Heikant 51b

1880-1890 Heikant 30

1890-1900 Heikant 181

Hendrikus van Poppel en Johanna v. Gorp

1890-1900 Goirke 362

1880-1890 Stokhasselt 44

Johannes van Poppel en Huberta van der Velden.

1880-1890 Stokhasselt 120

1890-1900 Stokhasselt 122

Johanna Maria van Poppel en de Kort/ Mutsaers
1890-1900 Heikant 131

Henrica van Poppel en Cornelis van Hest/Pauwelsen
1890-1899 Stokhasselt.

We nemen afscheid

Beide ouders zijn overleden en de erfenis is door de kinderen in goed overleg gedeeld. De volgende generatie is nu definitief aan zet: het wordt tijd om afscheid te nemen. We hebben Hendrikus Mathijs Konings leren kennen, enig kind van Mathijs Konings uit Genk, de grondlegger van de Tilburgse tak van de familie Konings. Het was voor Hendrik niet gemakkelijk om zonder directe bloedverwanten op te groeien. Hij heeft ervaren hoe onmisbaar zorg en ondersteuning van schoonfamilie en anderen is. Deze ervaring heeft hij overgedragen op zijn beide zonen Mathijs en Jan.

Voor Jan Konings heeft grote indruk op ons gemaakt. We hebben hem leren kennen als een echte familieman met een groot hart, die voor iedereen klaar stond. Zijn schoonzus Petronella de Bekker kon op hem rekenen toen zijn broer en haar man Mathijs, in 1822 op jonge leeftijd plotseling overleed. Ook het gezin van buurman Van Poppel deed nooit tevergeefs een beroep op Jan.

Na het overlijden van haar man Hendrikus Van Poppel in 1830, stond weduwe Adriana Peters er met haar grote gezin nooit alleen voor: Jan was altijd in de buurt. Het was dan ook niet echt een verrassing dat hij met Adriana trouwt. Hij zal 25 jaar lang als stiefvader zorg dragen voor de kinderen Van Poppel.

Ook van zijn twee dochters heeft hij erg veel gehouden.

Maar hij had dolgraag zijn bedrijf willen overdragen aan zijn zoon August. Het verdriet bij zijn overlijden een jaar na zijn geboorte, heeft Jan zijn hele leven met zich meegedragen. Binnen de familie Van Poppel is Jan Konings niet vergeten. Hij heeft zijn plaats in de genealogie van de familie Van Poppel. Niet alleen omdat zijn dochter trouwt met Peter van Poppel, maar ook omdat Jan Konings in bijna alle trouwakten van de kinderen van Hendrik van Poppel en Adriana Peters staat vermeld als een trouwe waker over zijn stiefkinderen.

Dat bleef niet onopgemerkt. Ik herinner me dat lang geleden, in de 60er jaren, Nico van Poppel, medelid van de JongerenOntspanningsKring (JOK) in Tilburg, tegen me zei: "Wij zijn familie". Ik wist toen niet waar hij het over had. Nu weet ik precies wat hij bedoelde. Jan Konings heeft geen mannelijke nakomelingen en zet daarom de naam Konings niet voort. Daar heeft zijn broer Mathijs gelukkig zorg voor gedragen.

Hoe het Mathijs vergaat is te lezen in deel III van onze familiegeschiedenis met de titel "*Mathijs Konings Fabriqueur*".

Ook deze Mathijs zal jong sterven. Ongeveer 5 maanden na de dood van Mathijs wordt een jongetje geboren. Hij krijgt dezelfde voornaam Mathijs en daarmee de ondubbelzinnige opdracht de nagedachtenis van zijn vader in ere te houden en het leven door te geven aan de volgende generatie.

Ad Konings
December 2022
Zaltbommel

BIJLAGEN

Bijlage I. Een roemrijke geschiedenis

In de tweede helft van de 20ste eeuw kennen alle schoolkinderen uit Brabant het lied van hertog Jan, die “kwam varen te peert parmant al triomfant, na 700 jaren in het edele Brabants land.” Het wordt in korte tijd het officiële Brabants volkslied dat trots uit volle borst wordt meegezongen. Je voelt als kind dat het over iets indrukwekkends gaat. Pracht en praal, ruiters en wapperende vaandels. Iedereen loopt uit om de hertog te zien. Er is opwinding alom. Er wordt door de meester enthousiast verteld over het machtige en roemruchte hertogdom Brabant. We hangen aan zijn lippen.

Hertog Jan I leeft van 1235 tot 1294. Hij is een slimme strateeg, een bekwaam bestuurder en een verdienstelijke dichter. Het hertogdom Brabant is een groot gebied.

Het bestaat uit de huidige Belgische provincies Vlaams-Brabant, Waals-Brabant, Antwerpen, het Brussels hoofdstedelijk gewest en het merendeel van de hedendaagse Nederlandse provincie Noord-Brabant. De belangrijkste steden zijn Brussel, Antwerpen, Leuven, Mechelen, Lier, Breda en Den Bosch. Overal wordt Nederlands gesproken, ook in Brussel. Zwart, geel en rood zijn de drie kleuren van de vlag van het hertogdom Brabant. Het zijn nu de kleuren van de Belgische vlag. In 1288 bereikt het hertogdom het toppunt van zijn glorie. Op 5 juni van hetzelfde jaar verslaat Jan bij Woeringen hertog Reinoud I van Gelre. Jan wordt ook hertog van Limburg.

De naam “Brabant” is afgeleid van de naam van de Karolingische gouw pagus Bracbatensis, die zich in zijn glorie-tijd uitstrekt tussen de rivieren de Dijle en de Schelde. De naam betekent: braec=broek/drassig en bant=streek. De Brabantgouw bestond mogelijk al in de 7de eeuw als onderdeel van het hertogdom Lotharingen. In 959 wordt het

gesplitst in Opper-Lotharingen en Neder-Lotharingen. Brabant gaat bij Neder-Lotharingen behoren.

In 1106 krijgt Godfried I, graaf van Leuven en landgraaf van Brabant ook de titel “hertog van Neder-Lotharingen”

In 1190 wordt na de dood van Godfried III van Leuven, het territoriale gezag van de hertog van Neder-Lotharingen opgeheven. “Hertog van Brabant” wordt enkel een eretitel. Maar de herinneringen aan het eens zo machtige hertogdom blijven levendig. De onuitwisbare herinnering aan het glorierijke hertogdom Brabant blijkt uit de volgende feiten.

- 150 jaar na de opheffing van het hertogdom gebruikt Filips II “De Stoute” van Bourgondië (1342-1404) zijn eretitel “hertog van Brabant” als basis voor zijn pogingen om de Nederlanden weer te verenigen.
- Prins Willem Frederik van Oranje, de latere koning Willem I van Nederland, probeert in 1815 tijdens het Congres van Wenen het roemruchte verleden van het hertogdom Brabant te gebruiken om het vroegere hertogdom Neder-Lotharingen binnen te halen. De Pruisen zijn tegen. Hij krijgt slechts Luxemburg.
- Harrie Beex In schrijft 1947 een gedicht over Jan de Eerste, hertog van Brabant. Floris van de Putt zet het op muziek en binnen de kortste keren krijgt het lied de status van volkslied.
- Anno 2014 gaan er in Noord-Brabant stemmen op om de provincie weer gewoon Brabant te gaan noemen.

Bijlage II. Het gezin Putters

1. Helena Cornelis Putters

Zij wordt op 21.02.1751 te Lommel geboren. Ze trouwt 2 maart 1783 met Huibert Adriaan de Brouwer uit Moergestel. Na 3 jaar huwelijk overlijdt Helena op 5 april 1786 te Hilvarenbeek.

In het zeer korte huwelijk worden twee kinderen geboren: een levenloos kind in juni 1784 en een jongen op 13 november 1785, die ze Peter noemen. (Peetouders zijn: Cornelius de Brouwer en Maria Putters. Bron: archiefnr. 454 DTB-deel 5 doopboek 1773-1797 van Hilvarenbeek pag. 50).

Zijn vader hertrouwt twee keer: op 20 april 1788 met Cornelia Gijsbrechts en op 12 februari 1792 met Gertrudis Dirk Brokken. Peter krijgt in totaal 5 broers en zussen. Hij trouwt voor de kerk op 24 april 1809 met dorpsgenote Anna van Esch. Het burgerlijke huwelijk is op 7 mei. Ze krijgen 3 kinderen

- Digna Norberta, geboren op 4 mei 1810
- Helena, geboren op 9 januari 1813 Zij overlijdt op 5 februari. 1833, 20 jaar oud.
- Huberta, geboren op 20 februari 1815

Peter overlijdt 09.09.1847 op 62-jarige leeftijd. Zijn vrouw Anna van Esch overlijdt 11.07.1853. Zij wordt 75 jaar.

Bijlage III. Het gezin Van Poppel-Somers

1. Joanna Maria van Poppel

Zij wordt geboren 21.02.1765. Zij trouwt November 1791 met Godefridus Augustinus van Helvoirt. Ze krijgen drie dochters die allen jong sterven: Petronella, Gerarda en Anna Barbara. Na het overlijden van Joanna Maria hertrouwt Godefridus van Helvoirt op 06.08.1796 met Anna Catharina Bijsteren.

2. Petronella Van Poppel. Geboren 06.12.1766

3. Gerarda Van Poppel. Geboren 12.11.1767

4. Joannes Van Poppel. Geboren 06.03.1770

Hij trouwt in 1794 met Maria Donders. Jan is schrobbelaar van beroep. Hij hertrouwt met Hendrika Geboers. In 1830 woont hij in de Hasselt op nr. 547. Dat is maar enkele deuren verwijderd van de boerderij van Petronella de Bekker, weduwe van Mathijs Konings, en haar gezin.

5. Andreas Van Poppel, geboren 02.07.1772

6. Hen(d)ricus Van Poppel, geboren 14.08.1776

7. Anna Barbara Van Poppel (1779-1794)

Bijlage IV. Het gezin Willemse-Jacobs

1. Anna Maria Willemsen

Zij wordt gedoopt op 6 februari 1777 en trouwt op 27 oktober 1800 met Theodorus van Beek uit Loon op Zand.

2. Joanna Willemse

Zij wordt gedoopt op 13 augustus 1778; en trouwt op 5 mei 1813 met **Jan Konings**.

3. Lucia Willemsen

Zij wordt gedoopt op 11 augustus 1780 en overlijdt op 10 juni 1788 .

4. Joannes Baptista Willemse

Hij wordt gedoopt op nieuwsjaardag 1783

5. Henrikus Willemsen

Hij wordt gedoopt op 22 december 1784 en trouwt op 13 december 1817 met Maria Catharina de Bont. Het gezin woont in 1816 op Stokhasselt 42. Henrikus overlijdt op 13 december 1859 in de wijk Hasselt.

6. Maria Barbara Willems

Zij wordt geboren op 4 december 1786. Doopgetuige is oma Jacobs-Matheeuwse. Barbara trouwt met Peter de Bekker. Op 17 juli 1839 overlijdt ze op 52-jarige leeftijd in haar woning in de Hasselt nr. 476. Peter is de broer van Petronella de Bekker, de vrouw van Mathijs Konings

7. Franciscus Willemsen

Hij wordt geboren op 14 januari 1790 en trouwt op 30 april 1810 met Maria van Hest. Francis overlijdt op 29 mei 1862

8. Simon Willemse

Hij wordt geboren op 22 februari 1792. Doopgetuige is zijn oudste zus Anna-Maria Willemse, die dan 15 jaar oud is. Simon overlijdt eind 1798, pas 6 jaar oud.

9. Doodgeboren kind

Het kind wordt geboren en op 14 oktober 1795

10. Joanna Catharina Wilmse

Zij wordt gedoopt op 10 september 1797. Doopgetuige is zus Joanna Willemse. Zij overlijdt op 17 december 1798

Bijlage V. Het gezin Van Poppel-Peters.

1. Johanna Van Poppel wordt geboren op 13 september 1811, zij wordt weefster. Johanna blijft ongehuwd en overlijdt op 6 juni 1837 overleden. (akte 159) Broer Peter doet aangifte.

2. Peter Van Poppel

Hij wordt geboren op 20 januari 1813, wever.
Peter trouwt in 1838 Cornelia Konings, dochter van Jan Konings. Peter overlijdt op 13 oktober 1875 op 62-jarige leeftijd.

3. Jan Van Poppel

Hij wordt geboren op 11 augustus 1814.
Jan trouwt op 26 April 1860 te Oisterwijk met Hendrina Pape (1829-1876) Getuigen zijn:

Cornelis van Poppel, wever, 44 jaar, broer bruidegom.
Jan Konings, boer, 76 jaar, stiefvader bruidegom.
Simon Brekelmans, 50 jaar, wever, zwager bruidegom
Jan Pajmans, wagenmaker, 39 jaar, zwager bruidegom.

NB. Niemand van de kant van de bruid is getuige.
Opvallend is dat Jan Paymans in 1850 op zijn huwelijksdag nog bakker is, zoals zijn beide broers, en 10 jaar later het beroep van wagenmaker uitoefent.

Zijn er misschien al zoveel bakkerskarren in gebruik dat het zinvol is zelf karren te maken en te onderhouden?

4. Maria-Elisabeth Van Poppel

Zij wordt geboren op 10 februari 1816.
Maria-Elisabeth trouwt 9 juni 1836 (akte 54) met Simon Brekelmans.

Getuigen zijn:

Jan van Riel, wever, 29 jaar, neef van bruidegom

Simon van Riel, wever, 26 jaar, neef bruidegom

Peter van Poppel, wever, 23 jaar, broer van bruid

August de Rooij, wever 53 jaar, oom van bruid.

Maria overlijdt op 4 juli 1858. Zij wordt 42 jaar.

5. Cornelis Van Poppel

Hi wordt geboren op 5 september 1817 en overlijdt op 2 juli 1879. Hij wordt van 62 jaar. Hij is wever en Clasina spinster. Ze trouwen op 7 April 1842 (akte 19). Getuigen bij het huwelijk zijn:

Peter van Poppel, wever, 29 jaar, broer van bruid

Jan-Bapt. Hoevenaars, droogscheerder, 54 jaar, zwager

Martinus Robben, wever, 35 jaar, zwager bruid

Jan Konings, landbouwer, 58 jaar, stiefvader.

6. Elisabeth-Petronella Van Poppel

Zij wordt geboren op 27 maart 1820. Zij trouwt op 8 februari 1847 (akte 6) met Johannes-Baptist van Beek, landbouwer, zoon van Jan-Baptist Theodorus van Beek en Anna-Maria Willemse. Anna-Maria is de zus van Johanna Willemse, de overleden echtgenote van Jan Konings.

Getuigen zijn:

Jan van Poppel, landbouwer, 31 jaar

Peter van Poppel, wever, 33 jaar

Peter van Poppel, landbouwer, 24 jaar (Waalwijk)

Jan Konings, 63 jaar, stiefvader

7. Peter Van Poppel

Hij wordt geboren op 25 februari 1822.

Bij het huwelijk van zijn zus Anna-Theresia in 1850, is Peter getuige. Hij is dan 28 jaar en woont in Waalwijk. In het Tilburgse Archief zijn verder geen gegevens van hem te vinden. We nemen aan dat Peter op jonge leeftijd Tilburg heeft verlaten.

8. Christina Van Poppel

Zij wordt geboren op 11 december 1823.

Christina trouwt op 28 April 1853 (akte 38) met Cornelis van Dijk. Getuigen zijn:

Adriaan van Dijk, wever, 43 jaar

Johannes Haans, wever, 29 jaar

Johannes Konings, stiefvader, 69 jaar, landbouwer

Peter van Poppel, wever, 40 jaar

9. Martinus Van Poppel

Hij wordt geboren op 7 januari 1826.

Martinus blijft, zo ver we kunnen nagaan, vrijgezel. Hij is landbouwersknecht: boer zonder eigen bedrijf. Dat is het lot van veel zonen die oudere broers hebben. In de Volkstelling van 1870-1880 staat vermeld, dat de 47-jarige Martinus op 18 maart 1873 als inwonende landbouwknecht in dienst is bij de familie Spijkers-Leppers, Stockhasselt 120. In de periode 1880-1890 is Martinus landbouw-knecht bij zijn oom Jan van Poppel, getrouwd met Huberta van der Velden.

10. Anna-Theresia Van Poppel,

Zij wordt geboren op 14 januari 1828

Anna-Theresia trouwt op 11 juli 1850 (akte 81) met Jan Paymans. Zij is dienstmeid van beroep en Jan is bakker.

Hij is lid van de bakkersfamilie Paymans die tot een van de grootste bakkerijen van Tilburg zal uitgroeien.

Getuigen bij het huwelijk zijn:

Peter Paymans, bakker, 40 jaar

Willem Paymans, bakker, 32 jaar

Jan Konings, landbouwer, 67 jaar, stiefvader

Peter van Poppel, landbouwer, 28 jaar

Bijlage VI. Het gezin Van Poppel- Konings

1. Kinderen van Hendrina Van Poppel

Johannes Van Hest (1867)
Augustinus van Hest (1869)
Petrus van Hest (1871)
Adriana Maria Pauwelsen (1879)

2. Kinderen van Johannes Van Poppel

Cornelia Maria (1879)
Johanna (1881)
Petrus Cornelis (1883)
Maria Catharina (1886),
Martinus Adrianus (1892-1892)

3. Kinderen van Petrus Van Poppel

Johanna Maria (1870)
Adrianus (Arnoldus) (1871)
Maria Cornelia (1872)
Arnoldus Aloysius (1874)
Petronella Cornelia (1876-1876)
Petrus (1885)
Cornelia 1885-1885)

4. Johanna Maria (Anna) Van Poppel

Zij wordt geboren op 10 december 1852 te Tilburg en trouwt op 2 mei 1878 te Tilburg met Johannes de Kort, wever, geboren op 14 december 1844 te Tilburg (akte 39). Johanna is 25 jaar, Jan 33 jaar. Hij is een zoon van Adrianus de Kort en Johanna van Breda.

Getuigen bij het huwelijk zijn:

Antonius de Kort, 29 jaar, timmerman, broer bruidegom
Laurens de Kort, 34 jaar, wever, broer bruidegom
Johannes van Poppel, 36 jaar, boer, broer bruid.
Petrus van Poppel, 35 jaar, wever, broer bruid.

Kinderen:

Johanna Cornelia de Kort (1879)

Petrus de Kort (1880)

Cornelis Johannes de Kort (1882)

Cornelia Petronella Mutsaers (1884-1885)

Ida Maria Mutsaers (1885)

Alphonsus Aloijsius Mutsaers (1887)

Petrus Arnoldus Mutsaers (1890)

Johanna hertrouwt op 4 april 1883 met Franciscus Wilhelmus Mutsaers geboren op 30 december 1836 te Tilburg (akte 25). Franciscus is 46 jaar, Johanna 30 jaar.